Lad. Hájek:

Z MÝCH VZPOMÍNEK NA JAROSLAVA HAŠKA

autora

„DOBRÉHO VOJÁKA ŠVEJKA“

a výborného českého

humoristy

1925

TISKEM A NÁKLADEM „ČECHIE“ ŽIVNOSTENSKÉ ZÁVODY
TISKAŘSKÉ A VYDAVATELSKÉ V PRAZE - KRÁL. VINOHRADY,
KOMENSKÉHO ULICE 23.

Čas rychle utiká a než se nadáš, je mládí to tam. A když se pak někdy zamyslíš nad tím, co bylo, co všechno jsi prožil, nechceš někdy ani věřiti, že vše to skutečně bylo.

Tak mi je, když vzpomínám na chvíle, často dosti trampotné — a přece zase tak bezstarostné a veselé, které jsem prožil v době přátelství s Jardou Haškem, G. R. Opočenským, Z. M. Kudějem a j.

Jak letem vzpomínky šly, snažil jsem se lehce, v krátkých rysech, v několika episodách zachytiti aspoň poněkud zvláštní charakter Haškův.

Nevím, jak se mi to zdařilo, zda čtenáři vystihnou, co jsem myslil, co jsem chtěl pověděti. Vůle byla dobrá. Chtěl bych, aby vzpomínka na Haška byla uchována pěkná, tak jako ji mám na něho sám.

Autor.

Bylo to v zimě asi v roku 1901 odpoledne, kdy poslední a předposlední ročník československé Obchodní akademie zaveden byl k pražskému obchodnímu soudu, aby z praxe poznal zápisy do obchodního rejstříku a jiné manipulace u obchodního soudu obvyklé a tam na chodbě jsme se poznali.

Jarda byl tehdy 18letý, o rok starší než já. byl také o rok dále v Obchodní akademii, navštěvoval její poslední ročník. Mnoho jsem již o něm slyšel vyprávěti na Akademii a četl jsem jeho feuilletony, uveřejňované tehdy v odpoledních a někdy i v ranních »Národních Listech«, i v nedělní zábavní příloze »Národních Listů« měl otištěné povídky, a to nebylo jen tak.

Do tehdejší nedělní zábavné přílohy »Národních Listů«, kterou vedl v té době ještě dr. S. Heller, nebylo se snadno dostati. Sám jsem v tom čase literárně začínal, vydal tenoučkou sbírku, po zvyku v tom čase mezi nejmladšími zavládlým, vzdychavých veršů, a uveřejnil několik povídek u Mužíka v »Besedách lidu« a Hašek proto chtěl poznati také kolegu »literáta«, studujícího též na Akademii. A tak nás kdosi na chodbě svedl.

Líbil se mi velmi, na první pohled bystrý, inteligentní hoch, tmavohnědých, jiskrných očí, s divokými tmavými kadeřemi do tváře neukázněně spadajícími, růžolící, s temným chmýřím pod nosem, které jedině rušilo výraz jeho jinak zcela dívčí tváře.

Spřátelili jsme se okamžitě a po exkursi zašli jsme někam ke »Koruně« na pivo a Jarda byl mým hostitelem. Bral právě nějaký honorář.

Vyprávěl mi o Slovensku, po kterém cestoval před tím o prázdninách, po způsobu starostudentském — od fary k faře.

Tak poznal část tehdy maďarského Slovácka.

A většina povídek v té době od něho uveřejněných větším dílem v ranních a odpoledních »Národních Listech«, v nedělní příloze »Nár. Listů«, v »Besedách Lidu« a »Ilustrovaném Světě«, Ottou vydávaném (později »Světozor«), jedná o rozličných veselých a méně veselých příhodách, zažitých na těchto cestách a dojmech z těchto. Myslím, že by se mezi nimi našla mnohá, kterou by bylo třeba zařaditi mezi jeho nejlepší práce. V té době nebyl tak výstřední, jeho práce měly však všechny zvláštní ráz a vyprávěny jsou milým způsobem.

Zůstali jsme kamarády. Hašek seznámil mne brzy se svým tehdy nejlepším přítelem právníkem Viktorem Janotou, který bydlil se

svými rodiči v Krakovské ulici. Tam jsme pak chodívali skoro denně večer hráti karty. S námi hrávala i Janotova maminka, veselá, bodrá paní, která často na Haška hubovala, poněvadž už v oné době často s ním čerti šili, měla ho velmi ráda. S Janotou také Hašek podnikal zprvu své prázdninové výpravy na Slovensko.

Hašek, ač nestudoval na Akademii s vyznamenáním, choval se celkem jinak velmi slušně.

Tehdy učil angličině na Akademii profesor V. A. Jung, který před tím přijel z Ameriky. Milovali jsme ho nesmírně pro jeho liberální zásady, ba scházívali jsme se s ním v Tůmově kavárně. Hašek, ač ho neměl za profesora, si ho též zamiloval a často se s ním také stýkal. Profesor V. A. Jung, který byl tehdy také redaktorem Herbenova »Času«, také nás, Haška i mne, povzbuzoval k literární tvorbě.

Jeho liberální zásady nelíbily se tehdejšímu řediteli Akademie, vládnímu radovi Řežábkovi.

Profesor V. A. Jung raději Akademii opustil, než aby byl podlehl zkostnatělému pedagogovi, uveřejňoval pak feuilletony v »Čase«, v nichž se vysmíval paedagogickým zásadám vládního rady, jehož nazýval ve feuilletonech »Žuravikem«. Nesmírně se nám feuilletony ty líbily a byli jsme šťastni, že mohli jsme se s profesorem V. A. Jungem scházeti. Jung také už tehdy kladl v Haška, jako literáta,

velké naděje. Říkal o něm, že bude českým Mark Twainem.

Netrvalo dlouho, zavedl mne Hašek i do své rodiny, k své mamince, vdově po profesorovi, později úředníku, pojistném matematikovi banky »Slavie«.

U maminky bydlil na Vinohradech v Čelakovského ulici, ještě se svým, asi o dvě leta mladším bratrem Božou, který chodil do gymnasia. Oba hoši svoji maminku, drobňoučkou, milou, ustaranou paní, nesmírně milovali. Maminka, aby hoši mohli studovati, byla nucena k své malé pensi přivydělávati šitím. Byla velmi hodná, ale i velmi přísná.

Dědeček Haškův, tehdy už nebožtík, byl baštýřem kdesi u třeboňských rybníků a o něm rád Hašek vyprávěl. Také o něm napsal několik povídek.

Stali jsme se intimními přáteli. Věděl jsem všechno o Haškovi. Studoval na nižším gymnasiu, nějak mu však učení nešlo, a tak ho dala maminka do učení k materialistovi.

V drogistickém závodě naprováděl se Hašek různých taškařic, že si s ním vážný drogista nevěděl rady. Popsal vše v dlouhé povídce »Jak jsem se učil materialistou«, kterou vydával Ločák. V drogistickém závodě zasvětil se Hašek do různých pyrotechnických tajů a to zůstalo jeho koníčkem. Připravoval různé prášky, výbušné kuličky, bengálské osvětlení.

Už v té době měl Hašek sklon k revolucionářství. Učil se rusky, mluvil trochu srbsky, znal se s mnoha ruskými i srbskými studenty.

Jakmile kde byla nějaká demonstrace, spoluúčastnil se jí Jarda. Už tehdy rád nosíval černou čapku srbského vzoru. Mezi demonstranty byl vždy v prvých řadách, ničeho se nebál a už tehdy dělal si ze všeho taškařici, nejvíce z policajtů a vždycky takovým způsobem, že se mu nic nestalo, i když byl odveden na strážnici. Odpovídal způsobem, že se mu všichni dali do smíchu a propustili ho.

Na komisařství tehdy také seznámil se s komisařem Fahounem, který později kolikráte mu pomohl vytáhnouti se z natropené taškařice.

Chodívali jsme spolu na Vinohrady k »Očenáškům« do anarchistických přednášek, které pořádal Stanislav Neuman a Kamila Neumanová. S námi chodíval tam mladičký malíř, nynější znamenitý mistr Nechleba. Zaujal mne tehdy. Chodíval v dělnické, gorkijovské haleně, s rozčechranými, dlouhými, plavými kadeřemi. Slyšeli jsme tam předčítati Dykovy »Buřiče«, a tuším, že jich rukopis, nebo jeho část, zakoupil si tam tehdy ve vydražení jakýsi dělník, asi za 40 K.

Bylo to kdysi v sobotu odpoledne, přišel jsem k Haškovi do bytu. Míchal něco u okna a tvářil se velmi tajúplně.

»Co děláš?«

»Míchám prášek na pumu,« odpověděl a očka mu svítila.

»Teď to zkusíme, počkej,« vzal kladivo a udeřil do namíchaného prášku.

Zablesklo se, ozvala se hromová rána, z oken sypalo se sklo. Z kuchyně vběhla do pokoje zděšená Haškova maminka. Z veškerých oken sousedních domů vyhlíželi lidé, co se stalo.

A Jarda stál s kladivem v ruce a usmíval se svým způsobem, kterým odzbrojil každého, že nebylo možno se na něho hněvati, kterým sváděl všechny kolkolem také k úsměvu, ať se stalo cokoliv.

»Příliš dobře jsem to namíchal,« řekl vítězoslavně a už skočil k vyděšené mamince a začal ji líbat a prosit, aby se nehněvala, že rozbitá okna dá spraviti a zaplatí z honoráře...

Chodíval s námi také Stanislav Minařík, nyní známý překladatel ruský a nakladatel. Vydávali jsme hektografovaný časopis, v němž otiskovali jsme své literární plody.

V tom čase zakládali nejmladší, sdružení kolem »Moderního života«, jejž vedl Bakule a jeho bratr Hilar, literární spolek »Syrinx«.

Byli jsme také pozváni k ustavující schůzi, která se konala v hořejším sále u Choděrů.

Samozřejmě, že jsme se s celou vážností zúčastnili: Hašek, Minařík a já. Pamatuji se, že byl přítomen tehdy mimo jiné Hilar, Jos. Mach, s kterým jsme pak častěji chodili, Ma-

hen, Těsnohlídek, Lukavský, Skarlandt, Quido Maria Vyskočil, Roman Hašek, bratranec Jar. Haška, Sv. Karmen, Sláva Zeman a j., tam jsem se seznámil také s dobrým už tehdy přítelem Haškovým, básníkem G. R. Opočenským, s nímž byli jsme pak dlouho nerozlučnými přáteli.

»Syrinx« byl založen, sešli jsme se pak všichni ještě několikráte, uspořádali výlet ke Sv. Matěji, chodívali k Flekům, kde jsme se kdysi zle pohašteřili se »starými« pány. Hlavní slovo tehdy vedl Hašek, Opočenský a Mach, nynější ředitel tiskového oddělení naší legace v Římě, na druhé straně mezi »starými« pány sochař Hergessel a Nečásek, ač ten starým ještě nebyl. Pamatuji se, jak Hergessel křičel na Haška: »Pojď sem, ty vlasatý všiváku, ať ti ty vši vytahám!«

Zpívali jsme duchaplnou písničku, jež obsahovala v každé sloce nějaký výsměch na každého z nás a končila refrainem:

»Hurrá, hurrá, hurrá, hurrá —
ať zhyne literatura!«

V »Moderním životě« uveřejnili jsme též s Haškem nějaké básničky.

»Syrinx« se brzy rozpadl, zůstalo však naše nerozlučné přátelství po leta: Hašek, Opočenský a Hájek, po jistou dobu i St. Minařík, který však byl už tehdy příliš vážný, mimo to stál zcela sám a živil se jen literární prací.

V pozdějších letech přibyl Z. M. Kuděj, také malíř Lada.

Čas utekl, přiblížily se prázdniny. Hašek se těšil, že se vydá zase na cesty s Janotou a se svým bratrem Božou na Slovensko a do Maďarska. Skončil s dobrým prospěchem studium na Obchodní akademii a měl zajištěno úřednické místo po prázdninách v bance Slavii.

Sám odjel jsem do svého domova na Chodsko také na prázdniny.

Hašek s Janotou čekali na mne, když jsem se vracel po prázdninách dále studovat do Prahy, na dráze.

Vyprávěli mi, jak se jim krásně cestovalo po Slovensku, jak se dostali až do Maďarska, jak je tam kdesi zavřeli. Myslím, že také na Slovensku zamiloval si Jarda slivovici a vůbec nápoje ostřejšího rázu.

A prázdninové cesty byly asi také příčinou jeho touhy po toulkách.

Hašek nesmírně miloval ruské autory a sám měl tak mnoho společného s Gorkim.

Chtěli jsme rusky žít.

Hašek už chodil do banky. Viktor Janota připravoval se k druhé státnici, já chodil do akademie, ale odpoledne, k večeru jsme se scházívali každého dne a chodívali zase hrát karty k Janotovům, nebo jsme chodívali ke Šmídovům. Šmíd byl drogistický příručí, kterého Hašek poznal v době, kdy se ještě učil drogistou a zůstal s ním i dále v přátelském

poměru. Šmíd bydlel u své sestřičky, hezké, mladé dámy, která měla známost s inteligentním policejním strážníkem Chvalovským. Tam měli zvláště rádi Haška a pan Chvalovský mnohdy potom také vzal Haška v ochranu, když provedl nějakou hloupost při demonstracích nebo nočních dobrodružstvích.

Napsal jsem: chtěli jsme rusky žít — a také žít jako bohémové. Chtěli jsme život důkladně poznat a psáti tak, jak jsme sami poznali.

Chodívali jsme do krčem nejnižšího rázu ve staré Praze a jinde.

Hašek často se převlékl do rozedraných šatů a tak bez límečku, v rozhalené košili, s čepicí se štítkem chodíval. Byl vtělené šibalství už tehdy. Na nejživější promenádě z večera se náhle zastavil, shýbl se k zemi a rozsvěcel zápalku za zápalkou, horlivě hledal po zemi a naříkal. Celou promenádu zastavil. Veliký shluk lidí nakupil se kolem něho a zvědavě přihlížel, co asi ztratil, co hledá, že tak naříká.

Až kdosi se ho zeptal soucitně co ztratil. Hašek se narovnal, usmál se šibalsky:

»Já že něco hledám? Ne — byla mi dlouhá chvíle, tak jsem si tu svítil na zem!« Zasmál se a už zmizel, ani nečekal, co tomu shromáždění řekne. —

Peněz nebylo mnoho. Čekávali jsme dychtivě vždy v pátek, zda nám něco vyjde. Hašek

byl už na tom lépe. Byl úředníkem v bance Slavii, pracoval také přes čas, vydělal si.

Byl však dobrák, který by byl srdce rozdělil. Jednu nectnost však měl. Byl jsem tehdy velkým jedlíkem a neměl jsem zrovna na růžích ustláno. Když jsem měl, platil jsem, když jsem neměl a měl Hašek, platil Hašek. Jenže dělával vždy podmínku:

»Platím vše, co vypiješ, ale jíst ti nedám! To je zbytečné! Ne, ani buřta ne!«

Prokurista u Ottů pan Kasalický jistě nás častěji posílal ke všem čertům.

Naučili jsme se totiž, jako »řádní« literáti, chodit často pro zálohy. A on tak nerad dával. Než prosili jsme tak dlouho, až se obměkčil.

Odnášel to potom vždy redaktor, spisovatel Mužík, který naše práce přijímal. Když jsme k němu chodívali, aby za nás řekl p. Kasalickému o zálohu, říkával:

»Holečku, to já nevím, jestli to půjde. Ani mně nechce dát. Já nevím! Sám tam nepůjdu. No, jděte se tam podívat, ale odnesu to zase potom za vás!«

A Hašek se tomu znamenitě naučil. Skoro nikdy nepřišel s prázdnou.

Už v průjezdě se vítězoslavně usmíval, mával poukázkou, běžel k pokladně a bylo postaráno o bezstarostný večer.

Pamatuji, jak jsme se vracívali veselí od Fleků v zimě. Čerstvý sníh napadal. Bezsta-

rostní, bujní jako mladí koně běhali jsme sněhem.

A Hašek náhle si vzpomněl:

»Víš, měli bychom projevit nějakým způsobem Ottovi vděčnost, pojď, lehneme si u vrat před Ottovým závodem na pět minut do sněhu na důkaz vděčnosti.«

Zasmáli jsme se nápadu a za chvíli leželi jsme před vraty u Ottů, nataženi jako dvě sfingy.

Se mnou do akademie chodil Sölch. Byl už starší. Než přišel do akademie, byl už příručím ve střižním obchodě. Měl obchodního ducha, obchodník tělem i duší. Na konci roku skoupil kde jakou knihu v akademii za lacinou cenu a po prázdninách draze prodával. Jako antikvariát.

Někde sebral hedvábné látky, nechal z nich za pár haléřů našít kravaty a prodával po akademii.

Jeho ideálem bylo jeti do Ameriky. Neabsolvoval, učení těžko mu šlo do hlavy, odjel skutečně do Ameriky. Na santlouisské výstavě prodával někde u vchodu upomínky na výstavu, pomohl si, zařídil si zprvu obchůdek v Sant Louis.

Zvláštní obchůdek. — Dodával podobizny v Americe žijících Evropanů, zarámované, jich příbuzným v Evropě.

Přes moře poslal pouhé fotografie bez rámů, v Evropě teprve byl na podobizny dán

rám a obraz zaslán příbuzným. Dnes má velký závod, tuším, také v Sant Louis.

A tento spolužák, Sölch, obchodník, se do nás, do Haška a do mne, zamiloval, do naší literární tvorby.

Už před tím vydal mi verše »Noci«, které kde kdo musil v akademii od něho koupiti.

Přemluvili jsme ho s Haškem, aby nám vydal společnou knihu veršů, kterou mu napíšeme, která bude originální a sensační. Nadchli jsme ho pro naši myšlenku tak, že jsme z něho »vypumpovali« tolik záloh, že by nám nikdo z nakladatelů nezaplatil tolik v tehdejší době ani za velkou, obsažnou knihu.

Hašek mu namluvil, že přes sto výtisků prodá se jen mezi úřednictvem v bance Slavii, kde je velmi oblíben, kam Sölcha zavede, a tento jen úřednictvo obejde, exempláře rozdá a peníze vybere. Sölch byl nadšen.

Usjednotili jsme se, bylo to před jarem, že vydáme knihu básní o jaře, takovou, jakou ještě nikdo nenapsal. Že se v ní vysmějeme sentimentalitě, jarním básníkům.

Na jedné stránce bude míti vždy básničku Jarda, na druhé já. Obálka že musí býti barevná, krásná, roztoužená, jakož i název knihy, aby slečinky knihu hodně kupovaly.

V duchu jsme se smáli, jak budou zklamány, až knihu rozevřou a budou čísti, jak se vysmíváme jejich vzdechům.

Ujednáno. Začli jsme psáti básně pro knihu. Knížce dali jsme název »Májové výkřiky«.

Obálku, rozkvetlou růžovou jabloň v jarně zeleném poli, skutečně pěknou, nakreslil nám Karel Brousek, který byl malířem u mého tehdejšího bytného, strýčka Jindřicha Pazdery v Týnské ulici na Starém městě.

Pazdera Jindřich, typická, známá pražská nešťastná figurka.

Nadaný člověk, který k nám vlastně uvedl malbu chrámových oken. Nešťastný však obchodník.

Spolkář! Dbal více o spolky, než o svůj závod. Chtěl býti všady prvním. Platil za společnosti, v nichž chtěl hráti prim a závod k tomu nestačil.

Nedbal však, vypůjčoval si, zadlužoval se, spoléhal se, že se bohatě ožení, příliš vybíral však, leta utíkala, stárl, nevěsty už se tolik nehlásily, stával se mrzutým. Žil se svou staříčkou maminkou, kterou však nade vše miloval.

A u tohoto, už morouse, jsem bydlil. V pokoji, v němž bylo velké malované okno, které před tím, před několika lety, bylo vystaveno na národopisné výstavě v průmyslovém paláci: Sv. Petr, statný, s mohutným šedivým vousem, v jedné ruce s velkým klíčem od nebeských bran, druhou pozvednutou vzhůru k nebesům, vztýčený ukazovák jako by připomínal království nebeského.

Za noci v Týnské ulici, naproti Týnskému chrámu, v bytě v prvém poschodí, když měsíční světlo proráželo barevným sklem obrazu, sv. Petr dodával celému pokoji zvláštní posvátné, skoro příšerné bizarnosti, a Hašek, který někdy, když jsme se později vraceli z večerních toulek, nechtěl mne opustiti a šel ke mně spat, hledíval dlouho do barevného okna, na konec učinil však na sv. Petra nějaký podařený vtip.

Mému bytnému říkal »monarcha«.

Ráno, když jsme brzy nevstávali, procházel totiž Pazdera několikráte pokojem, v němž jsme spali a bručel si cosi do vousů, proto dostal od Haška název »monarcha«.

Když po prvé Hašek se mnou v posteli spal, způsobila jeho kadeřavá hlava a mladistvý, dívčí výraz jeho tváře, velké pohoršení.

»Monarcha« vstoupil do pokoje, popatřil k nám na postel, jak se k sobě tulíme, práskl dveřmi a za nimi slyšeli jsme, jak se rozčiluje:

»Taková nestoudnost, k svému strýčkovi do bytu přivésti si holku a spáti s ní v jedné posteli!«

Zasmáli jsme se. Vyskočili z lůžka, oblékli se a vyšli.

»Monarcha« čekal, až vyjdu s děvčetem, aby mi mohl pořádně povědít. Jeho zamračená tvář, když viděl mne vycházeti s Jardou, jehož hnědé kudrny na hlavě byly vždy divoce rozčechrány, proměnila se ve výraz rozpačitosti.

Hašek přistoupil k němu a se svým zvláštním úsměvem, který každého odzbrojil, řekl:

»Pane Pazdero, vždyť já nejsem holka, já jsem muž jako vy, spisovatel Jaroslav Hašek!«

»Monarcha« jenom cosi zabručel a nikdy už nedovedl se pro Haška nikterak nadchnouti.

Naše knížka se už tiskla.

Úprava její byla na tehdejší dobu velmi slušná.

Sešli jsme se, náš nakladatel Sölch, já a Hašek »U stromečků«.

Nakladatel platil.

Oslavovali jsme narození naší knížky veršů »Májové výkřiky«, která měla následujícího dne vyjíti.

V mladých hlavách hořelo, dělali jsme si dalekosáhlé plány. Naše originelní knížka musí proraziti, ohromiti!

Hašek sršel vtipy. Vyšli jsme ve veselé náladě z hostince a rozloučili jsme se se Sölchem.

Hašek chtěl jíti se mnou spat.

Svolil jsem. Odpoledne koupil si nový deštník. Vykračoval si s ním.

Byl krásný předjarní večer. Měsíc svítil. Hašek vzpomínal, jak asi bude nyní na jaře na Slovensku krásně. Došli jsme na Staroměstské náměstí. Podle svého zvyku zastavili jsme se na čaji u Korouse, čajaře na Staroměstském náměstí a pobesedovali jsme s ním chvíli. Hašek dělal si z něho »šoufky«, nechal si vyprá-

věti, jak táhl čajovnu »Sultán«, Korousův pes, dělal-li toho večera dobrotu, a potom ubírali jsme se k mému bytu do Týnské ulice ve zcela veselé náladě.

V Týnské ulici se však Jarda náhle zastavil, zadíval se k nebi na měsíc a řekl:

»A víš, já k tobě dnes nepůjdu. Nechci se zase dívati na sv. Petra, jak na nás hrozí prstem.

A domů také nepůjdu. Bral jsem dnes za přesčas, mám peníze na cestu, pojedu teď v noci na Slovensko!

Nepůjdu už do banky! Mrzí mne tam všechno, a na Slovensku teď na jaře, na pastvách, bude krásně, slunce bude svítiti; pěkně tam bude, pojedu tam!«

Popatřil jsem užaslý na Haška, myslí-li vše vážně. Znovu mi vše opakoval.

»Jardo, blázníš, pojď ke mně!« uchopil jsem ho za rámě.

Vytrhl se mi náhle, jaksi zběsile.

Jeho dobrota byla ta tam.

Jako by něco zvláštního jej posedlo.

Zaklel maďarsky a podával mi svůj nový deštník.

»Na, ten si vezmi, nebudu jej tam potřebovati, byla by ho škoda, a řekni to zítra našim doma, až se budou po mně sháněti.«

Strčil mi do rukou deštník a uháněl tryskem ode mne.

Zkoprněl jsem v prvém okamžiku. Volal jsem, běžel za ním. Než zmizel mi už v uličkách. Mávl jsem rukou a vracel jsem se ke svému bytu.

»Blázen! — Zase provádí hloupost! Chce mne nastrašit! — Však zítra se mu vysměji, že si snad nemyslil, že jsem mu věřil, že skutečně odjede na Slovensko!«

Brzy jsem usnul a ráno si na celou příhodu ani nevzpomněl.

K večeru, když jsem šel z Akademie, marně jsem se však ohlížel po Haškovi, který na mne obyčejně každodenně čekával.

Rozhlédl jsem se znovu.

Na rohu ulice uzřel jsem státi jeho maminku. Už mne spatřila.

Ustrašená spěchala ke mně a vyptávala se mne, zda nevím, kde je Jarda. Domů nepřišel a v bance celý den nebyl.

Řekl jsem jí, co se večer přihodilo. Zaplakala.

Hašek skutečně odejel. Až asi za týden poslal nám z hor ze Slovenska lístek. Jeho bratr Boža napsal dopis na faru v místě, z něhož ze Slovenska Jarda lístek poslal. Domníval se, že Jarda je tam na faře u dobrého slováckého kněze, který je o prázdninách déle hostil.

Vylíčil v psaní maminčino hoře, jaký jim způsobil zármutek a Hašek za pět dní potom byl zpátky.

Plakal, prosil, líbal maminku, sliboval, že už by jí nikdy nezpůsobil podobného zármutku. Asi čtrnácte dní byl celkem vzdálen, než v bance vše omluvili a přijali ho nazpět.

Tak projevovala se Haškova dobrodružná povaha, za niž nemohl. Náhle cosi ho posedlo, ztratil rozvahu, nic ho už nezadrželo...

Třeba však zmíniti se i o tom, co se mezi tím stalo s naší knížkou.

Den po zmizení Haškově skutečně »Májové výkřiky« vyšly v roztoužené růžové obálce, na níž v zeleném poli kvetla rozčechraná růžově bílá jabloň.

Májová nálada a když knížku rozevřel's — cynický výsměch.

Nemohl jsem zprvu ani Sölcha uklidniti, když jsem mu byl nucen říci na jeho stálé vyptávání, kde je Hašek, že zmizel, odjel na Slovensko.

»Jak jenom mohl odejet, vždyť přece ví, že mám v knížce tolik peněz! — Spoléhal jsem se nejvíce, kolik exemplářů prodám v bance — a on si odjede! — Na knihkupectví, na ta se přece nemohu spolehnout, v těch se nic neprodá — a to trvá přes rok, než od nich člověk dostane peníze!«

Nemohl jsem nikterak Sölcha utišit — konečně se rozhodl, že půjde do banky prodávati knížky sám, bez Haška.

Zrazoval jsem ho napřed před tím, než marně. Tak jsem šel s ním, zvědav, jak to vše dopadne. Šli jsme tam mezi polednem, pánové v bance úřadovali do dvou.

Nutil mne, aby šel s ním až do banky.

»Vždyť jsou to přece také tvé »básně«, tak s nestyď!« mluvil do mne. Já však byl neoblomný jako skála. Řekl jsem, že naň počkám v průjezdě. Tak konečně se rozhodl jíti sám.

Knížek, krásně růžových, měl plnou náruč.

Čekal jsem dlouho.

Konečně se vrátil. Měl opět skoro všechny knihy v náručí. Ani nemluvil. Řekl jen krátce:

»Pojď.«

Šel jsem podle něho tichý jako pěna.

Až na Václavském náměstí se zastavil. Strčil mi polovic knih do rukou se slovy:

»Tak mi to pomoz nést, vždyť je to také tvé dílo!«

Na to »dílo« dal zvláštní důraz a znovu se zastavil:

»Ty mi dali! — To prý je pěkná literatura! Jeden, nějaký starý pán, prý starý mládenec, pan Syrovátka, za mnou běžel a chtěl mi nafackovat za vás, že jsem se něco podobného odvážil vydat!

Je prý to profanace básnictví! — Mají prý tam jiného básníka, starého, nějakého pana Kuchaře, jemu prý nikdo básně, skutečné,

krásné, nechce vydati, a takové »svinstvo« prý se vydává!

Ano, tak mi řekl! Celý se třesu ještě z toho, co já si s tím počnu! Všechny peníze, co jsem vydělal na kravatách, jsem do toho vrazil a teď to mám v papíru, ve vašem »s v i n s t v u«! — A to jsem vám ještě dal tolik peněz, zálohy na honorář!«

Sölch nebyl k utišení. V duchu jsem proklínal Haška, jak si pěkně odjel na Slovensko, a mne nechal na starosti Sölcha.

Marně jsem mu vykládal, že takový pan Syrovátka tomu nerozumí.

Sölch rozevřel jednu z knih a začal čísti Haškovu báseň:

Na jaře v sadě.

Před záhonem tulipánů,
hyacintů namodralých
zástup bledých dívek stál;
dívaly se dlouhou chvíli
jako v snění, zadumání,
vlhkým zrakem na záhon.

»Je to krása«, zašeptala
jedna z dívek, »velký Bože,
jak je krásně na jaře.
Vše tak dýše novou touhou,
kvete, pučí, velký Bože,
já bych nejradš plakala.

Zahradník, jenž záhon sázel,
já ho vidím jako v snění,
mladý, hezký musil být.
Je to radost sázet kvítí,
velký Bože, jak bych ráda
také kvítí sázela . . .«

Kdyby byly bledé dívky
stály, když se záhon sázel,
byly by se divily.
Zahradník, muž sšedivělý,
huhňal, plival, klel až hrůza,
rukávem třel rudý nos.
»Mordié, já být dnes pánem,
nakašlal bych, abych sázel
tulipány, mordié!«

Před záhonem tulipánů,
hyacintů namodralých
zástup bledých dívek stál,
dívaly se dlouhou chvíli,
jako v snění, zadumání,
vlhkým zrakem na záhon . . .

Sölch dočetl, podíval se na mne a vysykl:

»No tak, prosím tě, je tohle báseň? Vždyť právě na tu ten Syrovátka nejvíce nadával. V básni prý aby se psalo »mordie« a o »nakašlání«! — To je poesie!? A ty tvé »básně«, ty jsou teprve krásné! — Jedním slovem: Svinstvo!«

Sölcha jsem neuklidnil. Rozeslali jsme výtisky k recensi, do knihkupectví, ač Sölch říkal stále při tom, že je vše marno, že se nic neprodá, že všechny exempláře pošlou knihkupci zpátky.

V neděli vezmu do rukou »Národní Politiku«, bylo to v roce 1902 na jaře, prohlížím literaturu, v očích se mi zajiskří, čtu:

»Májové výkřiky«, napsali Jaroslav Hašek a Ladislav H. Domažlický... čtu dále a nechci věřiti očím: V »Národní Politice« píše kritik o našich verších jako o něčem novém, co vytryskly z hlubin srdce, slibuje si od autorů mnoho! Dodnes nedovedu pochopiti, jak se v »Národní Politice« mohl podobný referát ocitnouti, psal tam tehdy kritiky, tuším, prof. Voborník.

Později, po letech, styděl jsem se se zmíněnou sbírkou někomu pochlubiti.

Sebral jsem »Politiku« a běžel k Sölchovi, ukázal jsem mu kritiku.

Přečetl a zasmál se:

»Vždyť já věděl, co vydávám! Kdepak, já, abych se zmýlil, přece jsem obchodník! A takoví páni v bance! Ti ať kritisují kontokorenty! Ale básním nerozumí! Takový zaschlý, starý mládenec, pan Syrovátka, pro toho jsou tak Hálkovy »Večerní písně«, ale moderní básně nechápe!«

Využil jsem dobré nálady našeho nakladatele a vypůjčil jsem si od něho dvě zlatky!

Litoval jsem, že není Hašek přítomen.

Hašek po návratu ze Slovenska vyprávěl, jak krásně bylo na Slovensku a kdyby mu nebylo líto maminky, že by se tak ihned nebyl vrátil V bance se mu už nelíbilo, říkal, že tam, mezi šosáky, nevydrží.

Chodívali jsme spolu v neděli mezi mé krajany, do spolku domažlických rodáků, který měl sídlo »U anglické královny«. Brzy si tam všichni Haška velmi oblíbili.

Hašek se tam snad po prvé zahleděl více do dívčích očí.

Zamiloval se do Aninky Vimmrové.

Nechtěli jsme tomu ani věřiti, protože jsme o Haškovi říkali, že jsou mu všechny ženy lhostejny.

Hašek se bavil, smál, ale jinak, jako by na něho žena nepůsobila.

Až u Aninky bylo jinak. Hašek s ní šel několikráte i do Kinské zahrady. Těšilo ho to vše však jenom asi čtyři neděle a bylo po lásce —.

Nedovedl v té době chápati, jak někdo může s děvčetem choditi po měsíce a stále s ní mluviti o tomtéž — jak říkával. Také jak mohl, snažil se přítele přemluviti, aby zbytečně s holkou nechodil.

Měl jsem tehdy známost s mladičkou učitelkou.

Největší radost způsobilo Jardovi, když mne mohl nějakým způsobem přemluviti, abych ji nechal čekat, abych se s ní v umluvenou dobu nesešel. A nepřestal, až mne s ní rozvedl docela.

Blížilo se leto.

Přestěhoval jsem se od »monarchy« na Vinohrady do Táborské ulice k nějaké paní Mikuláškové. Byt byl v přízemí. Hašek často u mne spával.

Nechodili jsme skoro nikdy večer dveřmi, abychom nemusili platiti domovníka. Lezli jsme oknem. Bydlil jsem ještě s jedním studentem. Klepali jsme vždy na okno tak dlouho, až nás uslyšel a je otevřel. Můj spolubydlící nikam nechodil, stále seděl doma. Hašek ho proto nenáviděl.

Okno bylo za krátko celé odřené, jak jsme jím chodili.

Domovník už to věděl, číhal na nás, nikdy nás však nechytil. Jenom to odřené okno mu vše vyzrazovalo a dostal jsem proto za krátko od paní Mikuláškové výpověď.

Na oběd chodil jsem tehdy do studentské hospůdky v Sokolské ulici k Rampovi.

Rampa byl starý vdovec, na ženské nadával, ale každý týden šel někam za nějakou vdovou na námluvy. Vybíral si. Chtěl hodně bohatou a nějak nemohl vybrat.

Do Rampovy hospody mimo studenty skoro nikdo nechodil a Rampa nedbal. Žil pro své

studenty, pro které vařila obědy jeho stará sestra, kterým čepoval pivo a dovedl čekati třeba půl roku i déle.

Smál se, byl veselý, cítil se studenty, prožíval s nimi jich život. Byl jako student, jak říkával. Jenom když už dluhy velmi vzrostly, udělal náhle křik, že to už dál nejde, že už nemá čím zaplatiti pivovaru, že bude musit jíti žebrat a doléhal tak dlouho, vyhrožoval, že napíše vše domů, že na místo studování se lumpuje, sedí v hospodě, dělají se dluhy, až vypumpoval větší splátky a potom začal znovu veselý život.

A tu hospodu si Hašek zamiloval. A protože dovedl Jarda poslouchat trpělivě starého Rampu, jak vyprávěl o tom, jak sloužil na vojně jako kaprál u dragounů, jak bylo zle v té době na vojně, že vojákům tahali z těla řemeny, zamiloval si Rampa Haška nad všechny, a když na všechny láteřil a všechny napomínal, Haškovi se ani nezmínil, že by měl také zaplatit.

Jarda, filuta, dovedl s Rampou vážně mluviti, takže Rampa říkával:

»Co vy proti tomu panu Haškovi máte, vždyť je to z vás nejvážnější pán, skutečně velmi hodný člověk, který má uznání a dovede si vážiti starých lidí!«

Mohli jsme se potají zalknouti smíchy při chvalozpěvech Rampových, když jsme znali vyprávění Haška o Rampovi, jak si z něho »střílel«, jak nám vyprávěl o něm, jak ho Ram-

pa vodí s sebou na námluvy, aby řekl svůj úsudek, zda by si měl »dámu«, s kterou se sešel, vzíti, či nikoliv.

A Hašek stále nenacházel tu pravou, vždycky jako »dobrý« přítel Rampův mu osudný krok zrazoval, poněvadž při každé cestě na námluvy Rampu »pumpl« a nechtěl se připraviti o tento dobrý zdroj!

Hašek k opravdovému svému příteli byl upřímným kamarádem. Ač ve slabé chvíli dovedl i toho nejlepšího přítele třeba prodat, přece jinak byl přítelem, jakých je málo. Jediný kabát, který na sobě měl, dovedl svléci, aby pomohl kamarádovi.

Člověk sice bez zásad, který když na něho přišla slabá chvilka, nevěděl o tom, co provádí — avšak přece člověk se zlatým srdcem.

Šli jsme spolu v noci. Vraceli jsme se veselí, rozjaření. Šli jsme po Václavském náměstí. Hašek nevěděl rozpustilostí už co dělat. Šli jsme mimo firmu Lantnerovu. Velká malovaná firma v rohu u jedné skříně visela až k zemi. Hašek chytl za firmu a pozvedl ji do výše. Zajásal, že firmu vyzvedl, a já zabědoval. Udeřil mne totiž firmou do tváře, až krev mi vytryskla. Hašek rázem ztichl. Popatřil na mne, uviděl, že mi krev z tváře prýští, vytáhl kapesník a utíral mi starostlivě ránu.

A náhle se postavil doprostřed chodníku a začal hlasitě volat:

»Patrol, patrol . . .«

»Proč křičíš, buď zticha!« volal jsem na Haška, nevěděl jsem, co mám dělati dříve, zda držeti si tvář, z níž prýštila krev, anebo konejšiti Haška.

»Nech mne, nech mne, musím zavolat patrolu, abych se udal, že jsem ti, mizera, ublížil. Patrol, patrol...,« volal znovu.

To byl Hašek. Bylo ho nutno dobře znát, než ho bylo možno odsoudit...

Když si tak někdy nyní vzpomenu, co jsme se spolu naprováděli různých hloupostí, je mi až úzko. A divím se nyní, kdy člověk zklidnil, zvážněl, že jsem to byl já.

Byli jsme rádi, když jsme rozesmáli celou společnost, třeba za naši okamžitou či pozdější bolest. Tak jsme prováděli přímo fakirský kousek.

Hašek mně dal facku, já mu dal facku. Druhou, třetí, síla ran se stupňovala — tváře byly červené, společnost s ustrnutím na nás hleděla, kdy už jsme měli oba dost, padli jsme si do náruče, políbili se a podali si ruce.

V tomto našem atrakčním čísle vyspěli jsme k závidění hodné virtuositě a vytrenovanosti. Snesli jsme dáti jeden druhému až 20 facek, hodně hlučných.

A společnost toto klukovství uvádělo v jásot.

Hašek stával se populárním, znal ho kde kdo. Na ulici, v restauracích. Znali ho literáti,

malíři, studenti, dobrodruhové, číšníci v nočních kavárnách.

Byl vždy usměvavý, dobrácký, tak trochu jako potom jeho dobrý voják Švejk. Rád dělal přihlouplého a zatím vyzrál na všechny.

Jak už jsem napsal, koníčkem Haškovým bylo zúčastniti se kde jaké demonstrace.

Jakmile nastala nějaká shluknutí, byl Hašek mezi vůdci, vyzbrojen holí, nalézal se v prvních řadách a bylo mu lhostejno zpívati »Kde domov můj« a »Hej, Slované«, anebo »Pryč s tyrany a vládci všemi«.

Zamilovanou jeho písničkou demonstrační byla »Hola, plavci, na palubu — třeba pluli jsme v záhubu — prapor náš neutone — nikdy ne!«

Tu zpíval zvláštním bručivým basem a zvláště hlasitě, přímo vyřval vždycky: »— nikdy ne!«

Jinak Hašek, ač sám velmi rád zpíval, a chtěl vždy, aby se všady ve společnosti zpívalo, neměl naprosto hudebního sluchu. Sám říkával:

»Zpívám 480 písniček, všechny stejnou notou.«

A také skutečně! Ať zpíval slovenskou píseň »Láska, milá láska, kde ťa ludia berú, na strome nerosteš — v poli ťa nesejú«, nebo chodskou, kterou se naučil ode mne a ve spolku domažlických rodáků: »Panskej pacholku,

puč mi pístolku, já si dám jednu ranku«, nebo tu, o níž píše ve svém »Dobrém vojáku Švejkovi« o mně, kterou měl však sám nejraději: »Domažlická brána, pěkně malovaná, kdo tu bránu maluval, hezké panny miluval, ten už tady není, ten je vodvedený« — zpíval je všechny stejnou, monotonní, bručivou melodií.

Pamatuji se, byly nějaké výtržnosti, nespokojenost proti »Lese- u. Redehalle« v Krakovské ulici, kterýžto německý spolek vyzývavým způsobem na svém domě zakryl pamětní českou desku německým štítem Jedním z nejvášnivějších demonstrantů byl Jarda.

»Lese- u. Redehalle« byla hlídána strážníky. Německé noviny totiž se obávaly, že bude na ni učiněn útok. To bylo něco pro nás!

Provésti nějaké šibalství. Našli jsme na ulici krabičku od sardinek.

»Položíme jim tam petardu!« zasmál se Hašek.

Zašli jsme ihned k Janotovům.

Do plechové krabičky nacpali jsme popel z kamen, Hašek koupil doutnák, založil do krabičky, vše zdrátoval, že to dělalo skutečný dojem nějakého pekelného stroje.

Večer, ač německý dům v Krakovské ulici hlídán, vloudili jsme se s Haškem do něho, jako bychom byli němečtí studenti a položili »petardu« na schody. Hašek zapálil doutnák a vyběhli jsme rychle ven.

Neuvažovali jsme tehdy vůbec ve své mladické lehkomyslnosti, do jakého nebezpečí jsme se vydávali. Měli jsme jen nesmírnou radost ze svého šibalství.

Celý večer jsme se potom smáli, jak asi bylo Němcům, když našli »petardu« se zapáleným doutnákem. Jak se lekli, jak někdo odvážný doutnák uhasil. Jaké musilo býti jejich zděšení a na konec jejich zklamání, když poznali, že někdo si z nich ztropil smích, že v »petardě« na místo výbušné látky — je pouhý popel z kamen.

K té neškodné »petardě« dalo se tehdy srovnati celé »ohrožení Němců« v Praze, kdy každého takřka Němce hlídali dva »kohouti«, jak jsme jim říkali.

Veselí naše dostoupilo vrchole následujícího dne, když z naší hlouposti německý list udělal vážnou poznámku, že v domě německého spolku byla večer nalezena i »petarda«, jejíž doutnák »na štěstí« shasl a obsah její byl neškodný, a následovalo několik nadávek na české uličnictví.

Snad by byli tehdy Němci spokojenější, kdyby byli našli na místo výsměšku jich hrůze, skutečný pekelný stroj, aby mohli tím spíše ukazovati na své »ohrožení« v Praze — —.

»Májové výkřiky« Sölch šťastně rozprodal a svými penězi založil náš další podnik »Neperiodickou edici«, které však vyšlo pouze 1.

číslo s básní od Josefa Macha, kterou později uveřejnil ve své krásné básnické knize »Robinson Krusoe« s pracemi Haškovými, nějakou básničkou ode mne a litografií od Karla Brouska. Podnik ten však v zárodku ztroskotal a Sölch potom už nechtěl o vydávání, měl mimo to i nějaké potahování se spolkem nakladatelů, ani slyšet.

Hašek tvořil literárně velmi lehce. Psal na archových čtvrtkách úhledným, stejnoměrným písmem. Zavřel se do pokoje, chvíli chodil, doma kouřil »gypsovku«, jinak nezbytného »čvaňháka«, po chvíli usedl, psal a psal, nevstal dříve, až povídku dokončil.

Potom ji rád vždycky všem předčítal.

Za svého úřadování v bance Slavii psal většinu tehdy uveřejněných povídek v kancelářských hodinách v bance.

Nelíbil se mu však život úřednický. Jarda byl vyslovený bohém. Chtěl býti jenom literátem nebo žurnalistou.

Na Balkáně povstaly nějaké nepokoje, nevím už určitě jaké. Haška to velmi vzrušilo, stále říkal, že se tam vypraví — a nepřekvapilo proto ani nikoho, když kteréhosi dne Hašek do banky zase nepřišel, doma nevěděli kde je a Hašek z Prahy zmizel. Kdesi řekl, že jde na Balkán.

Potuloval se po Slovensku, až do Maďarska se dostal, někde ho tam zavřeli pro potulku,

dostal se však zase na svobodu, do Polska zašel, na hranicích ruských řeku přeploval a na druhém břehu chytli ho pohraniční kozáci a zase zavřeli.

Vyšetřovali, do Prahy psali, až se vše vysvětlilo, poslali ho do Rakouska a Hašek se zase objevil v Praze a všudy vykládal o svých cestách možné i nemožné věci. A Hašek dovedl vyprávět nejrůznější dobrodružství, zažil veselá, rozčilující, starý pan baron Prášil musil se před Jardou v tom ohledu schovat!

Do banky se Hašek už nevrátil. Chtěl býti živ z literatury a žurnalistiky.

Někde mezi cikány naučil se »bagovat« a to bylo od té doby jednou jeho náruživostí. Vykouřil krátké až skoro ke konci, potom nechal chvíli »čvaňháka« ležet, až uhasl a »šup«, zmizel za jeho bílými zuby, žmoulal jej v ústech, odplivoval a vyprávěl dále.

A tak jako miloval své cesty po Slovensku a Maďárii, tak zamiloval si, jak už jsem napsal i slivovici a jiné ostřejší nápoje.

Na čas byl jsem od Haška odloučen. Po absolvování akademie, ač nerad, chtěl jsem už tehdy státi se žurnalistou, musil jsem uposlechnouti hlasu z domova a nastoupil jsem místo praktikanta v domažlické záložně.

S počátku vyměnili jsme s Haškem mezi sebou několik psaní, potom jsem však o Haškovi jinak nevěděl, než co jsem četl od něho napsáno v časopisech.

Minula zima, jaro, nastalo leto a chýlilo se ke konci.

Pamatuji se na to, jako by to bylo dnes. U nás doma tehdy připravovali večírek. Sestra měla svátek, pozváno několik známých k večeři, společně svátek oslavit.

A tu odpoledne, skoro už k večeru, zavolá na mne do oken našeho bytu mladý pan důchodní:

»Ptal se na vás před chvilkou nějaký syčák. Vyptával se, kde bydlíte. Ani jsem mu neřekl raději správně, ale upozorňuji vás na to, snad se zeptá někoho jiného a přijde k vám, tak abyste o tom věděl.«

»Syčák«! — Přemýšlel jsem, co by to mohlo být za člověka, na Jardu jsem si při tom ani nevzpomněl.

Z přemýšlení však vyrušil mne hovor v předsíni. Jakýsi vzrušený hovor našich, maminčin, sestřin, zaslechl jsem mužský hlas a na to smích sestry, výkřiky jejího podivu a zase smích. Sestra znala Haška z Prahy. Slyšel jsem, jak volala:

»Ale pro boha, vy vypadáte!«

Běžím do předsíně a ustrnu.

V ní stojí skutečně syčák, tulák.

V rozbitých botech, v nějakých šedivých kalhotech po bavorském četníku, v roztrhaném kabátě, v roztrhané košili bez límečku, na špagátě zavěšený, přes plece přehozený malý ra-

neček. »Za kloboukem péro — v ruce hůl,« klacek z lesa... A syčák letí mi do náručí.

»Láďo, tak konečně jsem tě našel, přišel jsem tě navštívit, vracím se z cest po Německu...«

A Jarda Hašek mne objímá a líbá... Byl jsem v prvém okamžiku, přiznám se, zaražen.

Co tomu budou říkat v našem šosáckém městě. Budou si myslit skutečně, že k nám přišel nějaký tulák.

Maminka byla zlatou, dobrou maminkou, ale hodně ještě starosvětskou, potrpící si na reputaci, vážnost.

Úzkostlivě jsem k ní pohlédl.

Stála, ruce sepjaty, ani nepromluvila, patřila na nás.

Jenom sestra, čtveračka, vždy veselá, jasná, se smála na celé kolo.

Řekl jsem jenom mamince:

»Víš, to je pan Hašek, spisovatel z Prahy, o němž jsem vám už tolik vyprávěl — můj dobrý přítel...« dodával jsem, jako by zprvu trochu nerad. A dobráček maminka už se se vším smířila:

»No, ano! — Tak vás pěkně vítáme, pane Hašku. — Ale musí se ihned vykoupat, ohřejeme v kuchyni vodu, a vezme si, Ladoušku, tvé prádlo a šaty.«

A za chvíli Hašek už byl jako doma.

Zcela nenuceně se zasmál, uchopil maminku za ruku a políbil ji:

»Samozřejmě, milostpaní, rád se vykoupám, vždyť člověk po těch stravovnách ledacos mohl chytnout, co do slušné domácnosti nepatří. A převléknu se, jak už se těším na čisté prádlo! — Tak Láďo, vyhledej mi nějaké šaty a prádlo. Takhle přece chodit tady nemohu, přece vám nemohu dělat ostudu, co by tomu řekli lidé!«

Sestra, která Haška dobře znala a měla ráda jeho humor, znovu se vesele zasmála a běžela hledat nějaké prádlo, maminka šla do kuchyně dát rychle ohřát vodu a já jsem se díval do skříně, jaké šaty Haškovi půjčím.

A po hodině už si Hašek počínal tak, jakoby se byl u nás narodil.

Vykoupal se, převlékl a byl z něho zase docela hezký hoch. Seděl v kuchyni a bavil maminku a sestru, připravující slavnostní večeři.

Pochvaloval si jak dovedl přijíti právě v pravý čas. Povídal, jak jí rád dobré věci, jak se těší na dobrou večeři, nenuceně vykládal o svých dobrodružstvích s vandráky po stravovnách, jak ho kdesi v Ingoldštatě zavřeli.

Trnul jsem, co tomu všemu řekne maminka. A ta se jen usmívala.

V kuchyni potřebovali dříví.

»A to já pro ně půjdu, a třeba na dvoře nějaké naštípám,« byl hned Hašek hotov a už běžel.

»Nehněvej se, maminko,« zaprosil jsem matku, když Hašek odešel na dvůr se sestrou.

A maminka se zasmála:

»Ale, ty blázínku, vždyť já se nehněvám. Já jsem ráda, že přišel, bude nám aspoň veseleji, vždyť je to takový hezký chlapec a nějaký dobrák!«

Při večeři vedl Hašek hlavní slovo, byl samý vtip, vyprávěl dobrodružství ze své cesty po Německu, hlavně Bavorsku, jak chodil s vandráky, spal ve stravovnách, jak ho chytli bavorští četníci pro potulku, a jak na konec ho nejenom propustili, ale i obdarovali, jak mu jeden z nich dal i staré své služební kalhoty. A vše vyprávěl jenom jemu vlastním humoristickým způsobem, že se nad příhodami nikdo nepozastavil, že každý rád se smíchem poslouchal.

Večeře Haškovi znamenitě chutnala, nenechal se pobízet, bral si znovu a znovu, pochvaloval si, a potom se napil a pil a pil, až přebral.

A to bylo zle! Jak Hašek přebral, ztratil rovnováhu. Jakoby se mu zdálo, že je polocikán, polo Maďar, začal maďarsky klít, koulet očima, nechtěl přestat pít, nechtěl jíti spat, ženské z něho dostaly strach. Až na něho vyzrál dr. Lenxfeld, který tehdy u nás bydlil a od prvního okamžiku Haška si zamiloval.

Začal s ním jednat. Zprvu mírně, vybízel ho, aby si šel lehnout k němu do pokoje, kde Haškovi naši odestlali na pohovce.

A Hašek stále nechtěl ani slyšet, že spat nepůjde. Tak neohrožený doktor začal s jinou. Vzal velký klíč od domu a dělal s ním, jakoby měl v ruce revolver:

»Jak, Hašku, nepůjdete, tak vás zastřelím!« Namířil na Haška zcela resolutně.

A Hašek ku podivu zkrotl, začal se smát, změkl, dal se do pláče, co že mu to chtějí udělat v bytě přítelově, a nechal se odvésti do pokoje, a tak jak byl, v mých šatech, usnul na pohovce a spal až do bílého dne.

Ráno se potom za své noční počínání velmi styděl, šel k mamince a prosil ji za odpuštění, znovu plakal.

Oh, Hašek se vyznal! Maminka začla sama slzet a Hašek už obrátil, začal vykládat, všichni se smáli a už měl vyhráno.

Abych nezapomněl: Výborně uměl jednat s Haškem, když se dostal už do nedobré nálady, J. R. Opočenský. Hašek ho poslouchal potom na slovo.

Jarda zůstal u nás v Domažlicích asi tři neděle. Seznámil se brzy se všemi.

Chodívali jsme někdy se skladatelem Jindřichem Jindřichem, který už tehdy žil v Domažlicích. Hašek měl i přednášku o svých toulkách po Německu v domažlickém akademickém spolku »Chod«.

Chodili jsme k sv. Vavřinci, po chodských vesnicích.

Haškovi se u nás znamenitě líbilo, takže jsem ho musil nakonec jaksi mírně upozornit, že by měl pomýšlet na návrat do Prahy, odkud už mu Boža s jeho maminkou několikráte psali, aby přijel domů.

Hašek se na mne dopálil, že ho vyháním, zašel, aniž bych věděl, k Jindřichovi, vypůjčil si od něho na dráhu a odejel.

Svůj odjezd omluvil až v dopise, poslaném z Prahy, opět už v kamarádské formě psaném, v němž děkoval mamince velmi vřele za pohostinství a omlouval se znovu, způsobil-li nějakých nepříjemností.

Příchod svůj k nám a slavnostní večer u nás s celým upřímným poznáním se, jak si počínal, vylíčil ve svižně humoristicky napsané povídce »Velký den«, uveřejněné tehdy v zábavní příloze »Národních Listů«.

Dlouho jsem v záložně nevydržel. Touha po bohémském životě mladého literáta, touha státi se žurnalistou, mne neopouštěla, až jsem vystoupil ze služeb záložny a oznámil doma, že pojedu do Prahy. Doma na mne proto na delší čas zanevřeli.

Než nedbal jsem. Touha po Zlaté Praze byla mocnější než domov.

Ani jsem netušil, jak krušný život mne čeká, bez podpory z domova v Praze.

Chtěl jsem se živit v Praze literárními a žurnalistickými příspěvky.

Těžce jsem živořil.

S Haškem jsem se v Praze ihned zase sešel a Jarda ukázal se skutečným dobrým přítelem, který často dovedl rozděliti se se mnou o poslední.

Bydlil jsem zprvu se Stanislavem Minaříkem v Sokolské třídě až u dětské nemocnice, ve čtvrtém poschodí u nadhasiče Horáčka.

Hašek chodíval k nám denně a také v nějaké povídce resolutního bytného, nadhasiče p. Horáčka, zvěčnil.

Venku mrzlo a neměli jsme ani na uhlí. Často jsme raději zůstávali ležet v posteli, aby nám nebyla tak velká zima.

Hašek nosíval nám někdy uhlí v bezedných kapsách svého burnusu, které sebral doma mamince.

Bohémsky jsme strádali. Často nebylo k obědu nic než horký čaj a čtvrtka chleba, za pětník koupená, o kterou jsme se s Minaříkem rozdělili.

Hašek proti nám byl pán. Bydlil a jedl u maminky doma, někdy mne pozval.

I Minařík mne opustil. Dostal místo redaktora kdesi na Moravě. Jak jsem mu záviděl, když směstnával své knihy před odjezdem do kufru.

Sám jsem nemohl byt držet.

Přestěhoval jsem se až do Nuslí a platil z postele 2 K týdně.

Ani nouze mne však nezkrušila a někdy, když byly peníze, žilo se vesele a bezstarostně. Chodíval jsem stále s Haškem.

Po čase získal jsem více a přestěhoval jsem se do malého pokojíčku na Vinohrady, a tu bydlil Hašek skoro se mnou. Spávali jsme na společné posteli.

A zase přišla horší doba.

Paní Hašková pozvala mne k nim.

Bydlil jsem u Hašků nějaký čas. Tehdy jsem zvláště poznal, jakou měl Jarda hodnou, dobrou, starající se maminku.

Zdánlivě často Jardu peskovala, ve skutečnosti ho však měla nesmírně ráda a smávala se jeho čtveráctvím.

I Jarda, přes všechno to, že často matku zarmoutil svými nepředloženými kousky, za něž však nemohl, vroucně ji miloval.

Když něco provedl, tisíckráte se zapřísahal, že už bude jednat správně, netrvalo však dlouho, a musil znovu přisahat.

Inu, byl to Hašek, který nikdy nic nebral vážně, v ničem, co dělal, neviděl špatnosti, nemyslil, že druhým třeba ubližuje tím, co nazýval hloupostí.

Díval se na svět zvláštním zrakem, všechno zdálo se mu stvořeno jen tak, chtěl, aby všichni tak brali vše lehce jako on, který dovedl se

spokojiti v době nouze s »dlouhým« za půl druhého krejcaru, nebo žvancem tabáku a kalíškem vodky, vyspati se kdekoliv a při tom býti dobré mysli a »stříleti« si z celého světa.

K matce jinak choval se vždy něžně a maminka s ním jednala jako s velkým děckem. I sama česávala jeho vzdorné, tmavé kadeře.

Právě tak měl rád jako maminku i svého mladšího bratra Božu, který žil pro maminku.

U Hašků měli kocoura »Bobeše«, kterého měla v lásce paní Hašková, a který se také Jardovi vyhýbal na sto honů. I o kocouru tom Hašek psal.

Než se provdala, bydlila u Hašků i Jardova sestřenice, sirotek z mládí, kterou Haškova maminka s hochy vychovala, a kteří se k ní chovali jako k sestře. Někdy došlo k menším bratrským šarvátkám. Sestřenice na př. sušila ve vázách kytice růží od svého ženicha. Opatrovala je jako projevy lásky svého snoubence. A Jarda, když neměl na tabák, dobře usušené růže z kytice ořezal, na drobno rozkrájel a v dýmce vykouřil. Z toho povstalo pak malé domácí nedorozumění a celou událost Hašek popsal v humoresce. Maminka, která musila Jardu živit, hnala ho samozřejmě do práce, do psaní.

Hašek musil napsati každého dne povídku, potom teprve si mohl jít a dělat co chtěl.

Paní Hašková, když Jarda mnohdy honorář za povídku nepřinesl, nebo odevzdal z ně-

ho velmi málo, naučila se choditi sama do redakcí a vybírala Haškovy honoráře. Často ji však Jarda rychle předešel, nebo vybral zálohu, a tu samozřejmě docházelo opět k domácím válečným zápletkám.

Rozhodli jsme se tehdy, že napíšeme pro Pištěka frašku, kterou bude musit hrát Pištěkárna po celou letní saisonu.

Rozhodnutí začali jsme ihned provádět. Po celá dopoledne jsme psali, paní Hašková byla ráda, že jsme doma, vařila nám čaj.

Chvíli psal Hašek, chvíli já, o jednotlivých výstupech jsme se domlouvali.

Hra měla nápis »Za nevěstou na letní byt«.

Vystupovaly v ní osoby hodně výstřední. Stará básnířka, stále na vše skládající verše, major, nudící každého svým vyprávěním o vojně a pijící stále whisky, starý hostinský Rampa, který přišel upomínat, jenž meškal na letním bytě, aby ulovil nevěstu, bohatou americkou Češku, milionářku, turista, který stále se ptá na letním bytě v horách, na který kopec by mohl ještě vystoupiti, bohatý pražský uzenář, kulička, která nedovede pochopit, jak může mít někdo stálé touhy běhati po kopcích a říkati, že je to krásné, agent pojišťovny, který má stále připravené své pojišťovací sazby 1a), 3b), proti požáru, na dožití, proti vloupání atd.

Co jsme za dopoledne napsali, po obědě jsme četli, celá rodina se smála, byla nad-

šena naši fraškou, jejími vtipy, počítali jsme už, kolik nám její hraní vynese.

Za několik dní jsme frašku dokončili, opsali a odnesli do Pištěkovy arény. Našli jsme starého pána, pana Pištěka.

Pisklavým hlasem nás uvítal. »A to voni to napsali?« mžouravým zrakem si nás, mladé, nedůvěřivě prohlížel, práci přijal a řekl nám, abychom se přišli za čtrnáct dní zeptat, že se na to podívá.

A po čtrnácti dnech nám řekl za týden, a tak jsme tam chodili přes tři měsíce, po cestě tam se vždy těšili, že už to tentokráte jistě přečetl, a na zpáteční cestě nadávali, že to ještě nemá přečteno.

Potom jsem konečně dostal místo redaktora na venkově, a nevím, co se s fraškou stalo. Snad prý ji Pištěk vrátil k přepracování, Hašek už ji nechal ležet a později prý ji roztrhala, jako naprosto nedokonalou, Haškova paní. To byl osud našich velkých nadějí na divadelní tantiemy!

Bylo to na začátku leta, když jsem tehdy bydlil u Hašků. Sluníčko začínalo pálit, měli jsme žízeň, a peněz často nebylo.

Vyšli jsme po obědě do Prahy.

Slunce hřálo, krásně svítilo, a nám bylo neveselo, jak říkával Hašek.

Ani já, ani Hašek neměli jsme haléře v kapse.

Co dělat, na koho se obrátit, aby pomohl? To bývaly těžké porady, když všechny zdroje byly vyčerpány.

»Víš, co, půjdu na Strahov ke strýčkovi,« rozhodl jsem se.

A Hašek rozhodnutí se souhlasem přijal:

»Tak pojď! Je krásně, projdeme se pěkně aspoň Prahou, přes Malou Stranu, mimo Strahovskou zahradu, zajdeš k strýčkovi a bude nám pak dobře chutnat. Můžeme třeba zajít na Hradčanech do »Kanonu«, nebo podívati se na hrad a na pány kanovníky do »Vikárky«, rozvažoval Hašek.

Hospody znal po celé Praze už tehdy.

»Strýček na Strahově«, to bývala naše poslední, nejhorší útěcha.

Kotva naděje velmi slabá. Strýček byl Strahovákem a velmi skoupý.

S počátku mne vždy rád vítával a při odchodu vždy něco dal do kapsy. Když však se mé cesty k němu, na podnět Haškův, stávaly častější, nechával se rád zapřít, a dlouhá cesta přes Prahu zpátky byla tím smutnější.

A když byl doma, když jsem ho náhodou zahlédl na chodbách strahovského kláštera, nebo se mi ho podařilo překvapit v jeho pokojích, tu dělával mi vždycky dlouhatánská kázání, jak mám býti živ, že nemám utrácet, vymlouval mi mé rozhodnutí o povolání, a na

konec musil jsem ho vždy poprosit, aby mi přece něco dal.

»Skoupý, velmi skoupý strejček,« říkával o něm Hašek.

Vyšli jsme vesele.

»A což, když se nechá zapřít?« otázal jsem se náhle.

»Tak na něho počkáme, třeba do večera, až se vrátí!« řekl rozhodně Hašek, zašel do trafiky a koupil za poslední, po kapsách našlé, tři krejcary dvě dlouhé, v trafice si jedno hned zapálil a druhé mi blahosklonně podával.

Šli jsme. Sluníčko pálilo. Táhli jsme se pomalu, do kopce na Strahov. Měli jsme už velkou žízeň.

Když jsme došli na Strahovské náměstí, řekl Jarda:

»Poslouchej, žízní už nemohu ani jít. Pojď, zajdeme tamhle do hospody a dáme si pivo. Aspoň se napiješ, abys mohl lépe mluvit!«

»Vždyť ale nemáme peněz!«

»Nevadí, až se napiješ, půjdeš k strýčkovi a já zatím na tebe v zástavě v hospodě počkám.«

»A budeš pít, a to, co přinesu, nestačí potom ani k zaplacení.«

»Ne, svatosvatě ti slibuji, že budu pivo jen cucat, a dokud nepřijdeš, že si více nalíti nedám.«

»A co když nic nepřinesu?«

»Tak buď bez starosti, slibuji ti, že potom opatřím peníze sám, půjdu si vypůjčit třeba k paní Janotové.«

Žízeň byla, neodolal jsem pokušení satanášovu.

Zašli jsme do hostince a poručili si dvě piva. Napil jsem se a šel navštívit strýčka Strahováka.

Nebyl doma a přijde prý až po páté hodině. Hrklo ve mně.

Tak, to je pěkné! Teď budeme nuceni v hospodě čekat až do pěti hodin.

Smutně jsem se k Haškovi vrátil. Nedodržel slibu, měl už druhé pivo. Bavil se s hostinským a mile, spokojeně, jako když měsíček je v úplňku, se usmíval. Pošeptal jsem Haškovi zdrcující zprávu, než na něho nikterak nepůsobila smutně.

Usmál se zase spokojeně a řekl:

»No, tak si dej ještě jedno pivo,« a ihned volal na restauratéra:

»Pane hostinský, přineste mému kamarádu ještě jednu.«

Podíval jsem se na Haška zoufale:

»A co když nepřijde?!«

»Nestarej se, opatřím peníze sám!« a Hašek dlouhým douškem dopil a dal si nalíti také novou.

»Pro boha, nepij tolik, vždyť do pěti hodin vypiješ víc, než dostaneme peněz!«

Hašek byl u zdroje a nic už na něho nepůsobilo. Spokojeně se usmíval a popíjel.

Musel jsem ho stále upozorňovat, aby se v pití mírnil.

Náš hovor, vedený šeptem, má nejistota upozornila hostinského, tak se mi aspoň zdálo, že na nás dával zvláštní pozor, že z nás očí nespouštěl.

Hašek poručil dvě krátké. Podával mi jedno. Mrzutě jsem se na něho podíval.

»No, když nechceš, vykouřím je sám!« Zasmál se blaženě, jakoby měl padesátikorunu v kapse.

Konečně tlouklo na věži pět hodin, Zvedl jsem se znovu ke strýčkovi.

»Tak ti přeji šťastnou cestu, a pumpni ho pořádně. Řekni, že už se dáš na pokání a že chceš jeti domů, aby ti dal na dráhu!«

Šel jsem, jakobych si šel pro ortel. A tušení mne nezklamalo.

Strýček doma byl, přijal mne, po svém obvyklém způsobu mne k sobě posadil na pohovku, vyčítal mi celé dlouhé litanie a na konec prohlásil, že se rozhodl, že mi už nedá ani haléře, protože došel k přesvědčení, že mne tím jen kazí.

Marny byly všecky prosby a ujišťování, že je to naposled.

Zůstal neoblomným.

Zdrcen, vrátil jsem se do hostince k Haškovi a řekl mu strašnou zvěst, že nic nenesu!

Hašek se na mne podíval, už měl na tácku napsanou pátou čárku. Zaklel podle svého způsobu maďarsky:

»Išten lison! Zatracenej flanďák, ty máš krásné strejčky!« Dopil ze zlosti a odlehčil si:

»Tak si dáme ještě jednu!« — A ihned volal:

»Pane hostinský, nalejte nám každému ještě pivo!«

Hostinský jaksi neochotně už bral sklenice. Celé odpoledne jsme tam seděli, já dvakráte odešel, šeptali jsme.

Když odnesl sklenice, řekl jsem zoufale:

»Jak to ale zaplatíme?!«

Hašek zatáhl dým z dohořívajícího doutníku dlouze do sebe a řekl:

»Inu, teď zůstaneš ty v zástavě — a jak jsem řekl, musím já opatřit peníze. Půjdu si vypůjčit k paní Janotové, bude nadávat, až jí vše řeknu, ale jaká pomoc, musím se obětovat, kdybych měl jít pro ně třeba k mamince domů!« Hašek se ještě napil a zvedl se k odchodu.

»Ale pro boha, Hašku, přijdeš jistě?!«

»Přece jsem tvůj kamarád!« řekl mým podezřením rozdurděný Jarda.

»Ale bude to trvati dlouho, přes celou Prahu až do Krakovské ulice a zase zpátky!« zabědoval jsem tiše.

»Inu, jiná pomoc není, jseš v zástavě,« řekl Hašek resolutně a vyšel.

Byl jsem odsouzen k čekání, a malá duše byla ve mně. Znal jsem Haška. Jestli tak nepřijde!

Stmívalo se už. A hostinský stále kolem chodil, podezřeleji si mne prohlížel.

Rozsvítili už. A Hašek se nevracel.

Hostinský vyprávěl na druhé straně místnosti osamělému hostu hodně hlasitě, abych slyšel:

»To jsou teď lidé! Darebáci! Do hostince přijdou, četl jsem to právě včera v novinách, pivo si poručí, zakouří si, nají se, a potom, ptáčci, ulétnou, aniž by zaplatili! — Ale, víte, divím se těm hloupým kolegům — mně by se, holečku, něco podobného nemohlo stát, mně by takový ptáček neufrnk! Chytil bych ho a dal bych mu tolik na cestu, že by si pro podruhé už něco takového nedovolil!« a hostinský, chlapík jako hora, dodával svým slovům důraz tím, že plácal dlaní na stůl, až se otřásal.

Umíral jsem úzkostí. Už tlouklo 9 hodin. Snad už nepřijde. Co bude, co bude?!

A tu Hašek objevil se ve dveřích.

Poručil si s úsměvem pivo.

»No, to jsem kamarád! Vypůjčil jsem si od paní Janotové pětku. Ještě můžeme pít. Ale nadávala. To jsi měl poslouchat! — No, už nejsi v zástavě!«

Tehdy měl Hašek ještě velmi pěkný char-

akter. Do smrti nezapomenu však, jak mne nechal Hašek v zástavě.

K strýčkovi Strahovákovi už jsem vícekráte nešel.

Zajímati bude však čtenáře, jak Hašek vylíčil celý případ ve své povídce. Zkombinoval si to, jak se mu to hodilo. Udělal vše tak, jako by on čekal, a já šel pro peníze. Popsal vše v povídce, kterou mi laskavě v rukopise zapůjčil nakladatel Ločák. Je to z jakési sbírky »Galerie Haškových přátel«.

Hašek píše:

Po onom velkém morálním vítězství u Banzetů sešly se naše rozptýlené řady až nahoře na Havlíčkově třídě. Kulhal jsem, pod okem jsem měl modřinu a mé tváře, jak praví Goethe, nevěstily nic dobrého. Byly opuchlé! A jak tak stojíme a rozmlouváme o tom našem velkém morálním vítězství, mihne se kolem mne mladý muž, plácne mi na ramena a zvolá: »Ale ty vypadáš znamenitě od té doby, co jsem tě neviděl!« — Byl to můj přítel Ladislav Hájek-Domažlický, kterého jsem neviděl již dva roky, a který mně byl milý od onoho památného okamžiku, kdy mne nezradil na Hradčanech v hostinci nad podloubím, kde mají volské pivo, totiž z voleského císařského pivovaru.

Byl to charakter a počítáme ho též mezi své přívržence.

Abych tedy stručně pohovořil o tom krásném úkazu přátelství.

Bylo to za parného letního dne roku 1902. Přítel Hájek prohlásil, že má na Strahově strýce děkana. A ten strýc že má peníze, že je milosrdný a dobrý, šlechetný a uznalý a že miluje velice svého synovce, totiž Hájka.

A my že se k němu vydáme. Že napíše dopis, plný naříkání a já že ten dopis předložím a že dostanu padesát korun. Dopis ten zněl:

»Předrahý strýčku!

Osměluji se k Vám se uchýlit s tou nejupřímnější prosbou, abyste se ustrnul nad svým nemocným synovcem Ladislavem, který posílá k Vám svého přítele, kterému je již dlužen 12.70 K za léky, které mně zakoupil ze své kapsy, neboť ví, jaké mám rozhárané poměry doma, o čemž vy, strýčku, zajisté také víte. Přiznávám se Vám, že má matka neposílá mi žádné peníze, poněvadž jsem se ukázal nehoden její obětavosti mateřské. Nechoval jsem se tak, jak se má chovat řádný syn, obelhával jsem ji, a nyní, v těžké nemoci, teprve vidím, jak milou by mi byla pečlivá ruka matky. Stydím se však obrátiti se k ní a proto žádám Vás, milý strýčku, abyste mi momentálně vypomohl z té nouze a bídy, která jest u mne nyní domovem. Neračte se zmiňovati mému příteli o ničem a pomůžete-li mně, jak doufám, račte to dáti do přiložené obálky. Vyprošuji

si současně Vaše kněžské požehnání a zůstávám Vám oddaný synovec

Ladislav.«

Toto psaní stylisovali jsme v oné hospodě, kamž jsme přišli bez krejcaru v kapse, neboť před námi ležela bohatá kanonie strahovská. Bavili jsme se znamenitě, pili, jedli, hráli kulečník, kouřili a o půl čtvrté odebral jsem se k lidumilnému knězi, strýci přítele Hájka, na Strahov. Když jsem tam přišel, řekli mně, že veledůstojný děkan Hájek je právě na požehnání a že se vrátí za hodinu. Vrátil jsem se tedy zpět do hospody a zase jsme jedli, pili, kouřili a hráli kulečník. »V takový šťastný den si můžeme dát víno,« řekl Hájek, »strýc je anděl.«

Dali jsme si tedy víno a před půl pátou šel jsem opět do kanonie strahovské. Důstojného lidumila, děkana Hájka, našel jsem v jeho pracovně, modlil se breviář a pil pivo. Vyložil jsem, že mne posílá jeho synovec Ladislav Hájek z Domažlic, který jest churav a leží nemocen a toto psaní že mám doručiti veledůstojnému panu děkanovi. Otevřel psaní, přečetl je a řekl laskavě: »Počkejte, prosím!« — odešel do vedlejšího pokoje a za chvíli se vrátil se zavřenou přiloženou obálkou, ve které jsem nahmátl nějaký papírek.

»Dá Bůh,« pravil měkce veledůstojný pan děkan, »že se můj synovec brzo pozdraví. Či

jest to s ním tak špatné? Nemůže chodit?« — »Leží jako Lazar, veledůstojný pane,« řekl jsem, mačkaje radostně v kapse obálku s papírkem.

»Vy jste, jak jsem poznal, velice řádný mladý muž,« pokračoval. »Jak se račte jmenovat?« — »Jaroslav Hašek, veledůstojný pane!«

»Tak vám děkuji,« řekl veledůstojný pan děkan a já pln vděčnosti políbil jsem mu ruku a vesele vrátil se do hostince pod podloubím.

»Neseš?« volal Hájek.

»Nesu, nesu.«

A roztrhli jsme obálku. Byl v ní lístek s tímto obsahem:

»Lumpové! Viděl jsem vás, když jste vcházeli do hospody »U Karla čtvrtého«! Když jsem šel na požehnání, ještě jste tam seděli. Styďte se!

Děkan Hájek.«

A tak jsme seděli v zajetí hostinského od Karla IV. v cizím ovzduší, vzdáleni přátel, beznadějní, a předstihovali jsme se v šlechetnosti, neboť každý z nás tvrdil, že poběhne do města, a že se vrátí s penězi, abychom mohli zaplatiti útratu.

Kol šesté hodiny večerní tahali jsme sirky. Padlo to na Hájka. Zbledl a prohlásil, že tedy půjde do Prahy a že se vrátí zpět.

A odešel z toho ponurého vězení, kde hostinský chodil pak kolem mne samotného jako kočka kolem myši, chycené v pasti a říkal: »A já, já padnout na podvodníky, nezavolal bych hned strážníka, sbil bych ho jako koně napřed a pak bych ho teprv dal zavřít!«

A v deset hodin, když ze zoufalství zdvojnásobil jsem celkovou útratu, objevil se Hájek a pravil:

»Zab mne! Vypůjčil jsem si od tvého strýce šest korun a zastavil se v jednom hostinci. Hráli tam »boží požehnání« (ve skutečnosti nikdy jsem karty nehrál. Pozn. Hájkova.), já chtěl naše jmění zdvojnásobit a já to prohrál a nemám ani krejcaru.«

Hrdina starořímský Regulus vrátil se dobrovolně z Říma do zajetí Karthagiňanů, aby byl umučen . . .

Tak napsal o naší příhodě Hašek.

V té době chodil Hašek s nějakou slečnou Heinischovou. Nebyla to láska, jenom přátelství, které končilo tím, že Jarda nějakou vypůjčenou knihu slečninu někde prodal a bylo po přátelství.

Jak jsem již napsal, dostal jsem místo redaktora ve východních Čechách, rozloučili jsme se s Jardou, ze začátku trochu si dopisovali, než měl jsem jiné zájmy a Hašek také. Přestali jsme si psáti. Věděl jsem o Haškovi jen to, co uveřejňoval v různých časopisech. Z vý-

chodních Čech přijal jsem místo redaktora v Plzni a s Haškem jsem se sešel, jen když jsem přijel do Prahy.

Tu byli jsme přáteli stejně dobrými jako dříve, tak jako bychom se byli včera naposled viděli.

Hašek byl stále známější všade v Praze i na venkově. Často totiž cestoval. Touha toulati se ho už neopustila. Z Plzně odjel jsem na podzim v roce 1906 do Polska, kde jsem sloužil ve Lvově jako jednoroční dobrovolník.

V té době se maminka má přestěhovala do Prahy. Doma se na mne už nehněvali, a tak jsem po roce, prožitém ve vojsku, přijel domů, do Prahy, a znovu navázal přátelské styky s Haškem, který také častěji k nám chodíval.

Už před tou dobou Hašek sváděl velké boje. Byl nesmírně zamilován do své pozdější ženy. Její rodina nechtěla však o Haškovi ani slyšet.

Než Hašek i jeho Jarma byli velmi vytrvalými. Veškeré zákazy nebyly nic platny. Hašek byl neodbytným a nesmírně odvážným a Jarma byla věrná.

Seznámil mne s ní.

Jsem přesvědčen, že nikoho na světě nikdy neměl Hašek upřímněji rád než svou nevěstu, pozdější svou ženu a že by se byl k vůli ní rád stal »slušným člověkem«, jak říkal. Bylo to však nad jeho síly.

Dobrodružství, toulka, sedět v hospůdce nebo v krčmě třeba nejnižšího řádu, hovořit s neznámými lidmi, vyprávět jim, naslouchat jejich hovorům, zajímati se o různé osudy, bylo už Haškovi vrozeno a marně a marně se proti tomu bránil, nemohl za sebe.

Na konci zimy roku 1908 nastoupil jsem místo redaktora »Světa zvířat« v Praze nad Klamovkou. Po celý den byl jsem v redakci zaměstnán. Chéf můj, Václav Fuchs, za krátko si mne oblíbil, takže jsem se s Haškem méně stýkal. Tak jednou v týdnu.

Někdy pouze chodíval jsem s Haškem k »Zlatému litru«, kde scházel se mladší umělecký svět, mezi který chodívával ještě v té době mistr Arbes.

Už tehdy bylo Haškovu vyprávění společností »U zlatého litru« rádo nasloucháno.

Mistr však si Haška neoblíbil. Říkával mu »tlučhuba«. Snad trochu proto, že Hašek mistra neposlouchal s takovým zájmem, jak chtíval Arbes.

Inu, Haškovi nebylo nikdy nic trvale svato. Měl jsem známost s mladičkou dceruškou svého chéfa, který proti tomu ničeho nenamítal, ba naopak, říkával, že po něm »Svět zvířat« převezmu. Tím více mne chtěl však upoutati k sobě a k své rodině.

Musil jsem se do vily »Světa zvířat« přestěhovati.

V neděli jezdil a chodil jsem s rodinou chefovou na výlety, do společnosti. Po celé dny byl jsem zaměstnán v redakci a k večeru chodíval jsem s chéfem do Prahy.

Tak jsem ani mezi dřívější společnost, své druhy skoro nepřišel.

Málokdy jsem se s Haškem vidíval. Když, tak jenom letmo.

V té době Hašek chodíval do veselé společnosti v hostinci »U Zvěřinů« a začal pořádati už své »proslavené« humoristické přednášky.

Tvářil se vážně při svých řečích, jako na slovo vzatý politik, vážným tonem přednášel o všem možném a posluchačstvo jásalo smíchy.

Jarda svým originelním způsobem vysmíval se ve svých řečech všemu, hlavně politickému životu v tehdejších politických stranách.

Přednášel třeba, jaký význam má výroba jehel na utváření současné politické konstelace.

S neobyčejnou vážností vyjadřoval se o »nejmilostivějším našem panovníkovi, císaři rakouském a králi českém Františku Josefu I.«.

Byl to výsměch na výsměch rakouské byrokracii, tak však zastřený zdánlivou hloupostí a výbornou humoristikou Haškovou, že nikdo, i sebe přísnější detektiv nemohl ničeho namítat — Švejk...

Hašek dovedl mluviti třeba o špičce jehly, míchaje při tom páté přes deváté, třeba půl hodiny.

Ve svých přednáškách zdůrazňoval, že mluví jménem »strany mírného pokroku v mezích zákona«, kterou sám založil a jejímž je hlavním představitelem.

V té době a před tím vydával, tuším s Knotkem, anarchistický časopis, byl po určitou dobu i jeho odpovědným redaktorem. Také byl tehdy krátký čas redaktorem anarchistického listu někde na severu.

Přes všechno však i když byl třeba zatčen v podezření pro anarchistickou propagandu, byl ihned za smíchu všech, kteří ho u policie vyšetřovali, propuštěn.

A v tom čase rakouská policie u jeho jména měla poznačeno:

»Unschädliches Individuum«.

A přece, kdyby si byl někdo jiný z policie, z vojska, z byrokracie, ze všeho rakouského tehdy dovolil tropiti jen jednou setinou smích jako Hašek, byl by na dlouho zavřen.

Stále usmívajícímu se a neškodně dobrácky se tvářícímu Haškovi, právě tak jako vojáku Švejkovi, nemohlo se nikdy nic vážněji zazlívati.

V roce 1908 byly na podzim na Vinohradech volby, jichž se Hašek, vysmívaje se všemu, ke gaudiu svých přátel, také zúčastnil. Přednášel jako kandidát strany mírného pokroku v mezích zákona, ba někdo mu nechal vytisknout a nalepit na rohy ulic plakáty volební, v nichž Hašek sliboval každému, kdo bude voliti jeho,

jako kandidáta strany mírného pokroku v mezích zákona, mimo volební guláš, sklenici piva i malé, moderní, kapesní akvarium.

V té době už Hašek doma nebydlil. Jeho dobrodružnost rozvedla ho na čas s domovem.

Bylo to právě večer po vinohradských volbách. Zašel jsem toho dne sám do Prahy, chtěje se podívati mezi známé. A tuším »U zlatého litru« jsem se sešel s Jardou.

Vesel jako jindy, sršel vtipy, ale svěřil se mi, že nemá kde spat. Venku byla zima a Jarda měl i rozbité boty.

Zželelo se mi přítele z bohemských dob, pozval jsem Haška k sobě do vily »Světa zvířat«, v níž jsem tehdy bydlil ve svém pokoji.

Dal jsem Jardovi druhé své boty, nechal ho u sebe spát a Hašek se mi nabízel, že by mi ve »Světě zvířat« pomohl, že by se rád dostal ze života, v němž je. Nemohl jsem ovšem Haškovi něco určitého nabídnouti. Sám jsem měl k bytu a stravě ve »Světě zvířat« tehdy 100 K měsíčně.

Usnuli jsme spolu zase po dlouhé době na společné posteli.

Ráno nechal jsem od Haška něco napsat, ukázal jsem práci chéfovi a prosil, zda bychom mu nemohli aspoň něčím měsíčně přispět, že by nám pomáhal v redakci.

Chéf návrh můj přijal a mohl jsem Haškovi nabídnouti 30 zl. za jeho spolupráci v redakci.

A Hašek to přijal. Radostně vyšlápl si do Prahy v zase dobrých botách a kolik dní skutečně řádně spolupomáhal v redakci.

Každé koště se omete. Chéf »Světa zvířat« Václav Fuchs, byl dobrým člověkem, ale často velmi nervosním, jednal se mnou často příliš tak, jako bych už patřil do rodiny, jako by si byl mohl dovoliti jednati pouze se svým synem, což mne někdy popouzelo. Také skoro každodenní doprovázení ho večer do společnosti mne přestávalo těšit.

Měl jsem rád jeho dcerušku, byl bych býval rád zůstal u ní — a musil jsem jeti do Prahy s jejím otcem, dělati mu společníka. Svou mrzutost dal jsem několikráte na jevo. A ještě jiné osobě v chéfově závodě, která měla veliký vliv na chéfa, nebyl jsem příjemným. Nerada byla by viděla ve mně snad příštího zetě svého chéfa, nerada viděla, že chéf mi byl nakloněn a svého vlivu proti mně využila. Pozoroval jsem to a stával jsem se tím mrzutější.

Někdy jsem vybuchl a dal na jevo svou nespokojenost i před chéfem.

A tak kteréhosi dne pohádal jsem se se svým budoucím tchánem a zapomenuv na lásku k jeho dceři, dal jsem výpověď.

To ovšem velmi popudilo mého chéfa, zvláště má bezohlednost k jeho dceři. Vše to využila i osoba v závodě mně zvláště nenakloněná, zapůsobila svým vlivem a chéf můj stal se neoblomným, marné byly prosby jeho dcery,

zakázal jí se mnou se stýkat, vyplatil mne a mohl jsem jít.

Spoléhal jsem se, že Hašek nezůstane v závodě, že půjde se mnou, a že se tak chéf, nemaje ihned náhrady za mne v redakci, dá obměkčit.

Trpce jsem se však zmýlil.

Hašek zůstal. Stal se redaktorem »Světa zvířat«. A tím nastala nová éra v jeho životě.

Haška znali ve »Světě zvířat« z mého vyprávění.

Chéf věděl, že má-li si Haška udržet, třeba ho náležitě ovládnout.

Haškovi dán byt ve vile, musil svatosvatě slíbit, že nebude nikam chodit, že bude pít pouze míru, kterou mu dají k jeho honoráři. Hašek dostal jakýsi deputát, mimo stravu 2 litry piva denně. Nechci se o všem podrobněji zmiňoval, nebylo to příliš skvělé, co Haškovi dáno, než Hašek byl spokojen, a začal »dělat« skutečně dobrotu.

Zklamal mé zamilované, zoufalé srdce o naději, že tam nevydrží.

A tak tehdy nešťastný zamilovaný, jenž nesměl se stýkati se svou láskou, místa zbavený, trpce jsem vyprávěl všem známým, jak jsem Haška vzal na nocleh, dal mu své boty, postaral se o něho a že mne za to zradil.

A Hašek podle svého způsobu zcela nic z toho všeho si však nedělal.

Když jsem se s ním sešel, vyčetl jsem mu všechno, vysmál se mi však a domlouval mi, abych na děvče zapoměl, protože se marně soužím, že by mi ji nikdy nedali, a že mohu býti proto rád, že jsem se to aspoň předčasně dozvěděl.

Stýkal se se mnou, jako by se mezi námi nebylo nic přihodilo. Místo si chválil.

Se »starým pánem« někdy se sice chytí, ale bouřka brzy se přežene. Jezdívá s ním někdy autem na výlety, krmí s ním a ochočuje ve »Světě zvířat« opičky — — —

Dostal jsem místo redaktora v Poděbradech, kde snažil jsem se zapomenouti na svou lásku ve »Světě zvířat« a přemýšlel jsem při tom trpce o světském nevděku.

A Hašek se ve »Světě zvířat« dobře choval.

Jak jsem se doslechl za svých zájezdů do Prahy, nemohl si ho majitel »Světa zvířat« vynachválit.

Dovedli držet Haška zkrátka a Hašek dělal dobrotu.

Sledoval určitý cíl.

Znovu se odvážil zajíti k otci své dívky a znovu prosil, až ho obměkčil. Zprávy ze »Světa zvířat« byly dobré a sám chéf »Světa zvířat«, když se dozvěděl, oč se jedná, Haškův záměr schvaloval. Jarda se oženil.

Přestěhoval se do nového domu za Košíře a byl zprvu vzorným manželem.

Než Hašek! Nedovedl žíti jednotvárným, pořádným způsobem obyčejných smrtelníků.

Začla se v něm opět brzy probouzet divočina — — —

A zase bylo proč slibovat, plakat a zapřísahat se ženě, jako dříve mamince.

Ačkoliv měl svou ženu velmi rád a snažil se všemožně, aby jí nezpůsobil nijaké bolesti, žádost byla silnější vůle.

Chéf »Světa zvířat«, rozladěn nepravidelným docházením Haškovým do redakce, přestal už Haška chválit a konečně dozvěděl se, co Hašek ve »Světě zvířat« provádí, a to míru jeho trpělivosti zlomilo a bylo příčinou, že jsem přestal marně toužit, že jsem směl zase se stýkati se svou mladičkou láskou.

Jarda dělal si totiž švandu ze čtenářů »Světa zvířat«.

Vymyslil si nějaké neuvěřitelné příběhy o zvířatech, napsal třeba sensační článek z bádání profesora X. Y., světové to kapacity, a uveřejnil ve »Světě zvířat«.

Čtenáři žasli, co všechno na příklad prováděla předhistorická zvířata. Nebo se rozepsal o inteligenci zvířat takovým způsobem, že čtenáři trnuli nad divy přírody a nechtěli ani uvěřit, že inteligence u zvířat může dosáhnout tak vysokého stupně.

Články uváděly je u vytržení.

A Hašek se smál. Samozřejmě, že se tím

pochlubil i ve společnosti svých známých. Předem už jim vyprávěl, co zase vymyslí.

Že napíše třeba článek o mouše, která měla šestnáct křídel a v horku jich používala jako vějíře. Jak mouchu tu chytil a ochočil známý brasilský zoologický profesor a že uvede jako profesora, jméno známého ze společnosti.

Vše skutečně napsal.

A to se kdesi chéf »Světa zvířat« o Haškovi dozvěděl.

Samozřejmě, že nad tím ustrnul.

Nesmírně si na obsahu »Světa zvířat« zakládal a teď v něm Hašek vyvádí čtenáře aprilem po celý rok.

Rozhodl se. Vsedl do auta, vzal dcerušku s sebou a za mnou do Poděbrad.

Otcovsky se se mnou smířil a ustanovil, že se musím vrátit.

Marně jsem vykládal, že nemohu ihned odejít. Položil mi nůž na krk:

»Buď máte rád děvče a poslechnete, vrátíte se do »Světa zvířat«, nebo se nevrátíte, a dokážete tím, že jste neměl upřímně rád mou dceru — ale nebudete se už také s ní smět nikdy sejít!«

»A co Hašek? Co bude s ním?!« zeptal jsem se.

»Nechci o něm ani slyšet! Jeho tím nezachráníte, i když nepůjdete zpátky.«

Ukonejšil jsem rozhněvaného nastávajícího

tchána a zprvu dojížděl jsem jenom z Poděbrad dohlížet do »Světa zvířat«.

Hašek zapřísahal se chéfovi, že vše, co napsal, bylo skutečně přeloženo, že si nic nevymýšlel, že jenom jména profesorů zaměnil jmény svých známých, slíbil, že něco podobného už nikdy neprovede a zůstal ještě asi tři měsíce v závodě. Než Haškovi se už ve »Světě zvířat« také nelíbilo.

Hněval se, že ho tam vyssávali, že ho mizerně honorovali.

Ani chéf už neměl důvěry k Haškovi a stále na mne naléhal, abych se do závodu zcela vrátil.

Bylo mi líto, že bych měl připraviti Haška, ženatého, o místo.

Nabídl jsem proto Haškovi své místo v Poděbradech.

Hašek měl zdánlivě z toho radost, řekl, že se mnou do Poděbrad pojede.

Sám jsem zase vylíčil tiskovému družstvu v Poděbradech Haška jako výborného žurnalistu a stanoven večer, kdy se má Hašek přijeti družstvu do Poděbrad představit.

Přijel jsem den před tím pro Haška do Prahy a jeli jsme do Poděbrad ihned ráno, aby se Hašek po městě trochu ohlédl a s poměry seznámil.

Přijeli jsme do Poděbrad po desáté hodině.

Hašek měl žízeň, já hlad, tak jsme zašli rovnou do hotelu »Praha«.

Hašek mi musil před tím slíbit, že vypije skutečně jenom »jednu«.

Měl jsem starost, aby zůstal do večera rozšafným, aby působil dobrým dojmem, až ho večer představím výboru družstva jako nastávajícího redaktora novin.

Než v hotelu bylo už toho dne náhodou ráno živo. Sešlo se několik veselých známých, Hašek byl s nimi ihned spřátelen, kdosi ho znal z Prahy, Hašek začal vyprávět a pít a už jsem ho nemohl z hotelu dostat.

Zůstali jsme v něm na oběd.

Strachoval jsem se, jak všechno dopadne. Než doufal jsem, že po obědě se projdeme a že zavedu pak Haška k sobě, a mezitím co budu pracovat, že se Jarda trochu prospí.

Dalo mi to dosti práce, než jsem Haška po obědě dostal ven. Byl už rozjařen.

Chodili jsme trochu po městě, zašli jsme do obory a potom ke mně.

Uložil jsem Haška na pohovku a »dělal« jsem noviny.

Hašek za chvíli usnul. Nespal však dlouho. Probudil se, chodil po pokoji, zapálil si dýmku a chtěl, abych šel s ním ven.

Nemohl jsem, poněvadž v tiskárně čekali na rukopisy.

»Tak, víš, půjdu se na čtvrt hodinky projít a přijdu pak domů,« zcela nevinně řekl Jarda.

Žádal jsem ho, aby nechodil.

»Buď bez starosti, přece vím, co nás večer čeká, nikam nezajdu. Půjdu se podívat do lázní a za chvíli jsem doma.«

Domluvil jsem ještě Haškovi.

Hašek mne znovu ujišťoval, že ví, jak na večeru záleží, a že mi nesmí udělat ostudu.

Pustil jsem ho tedy s těžkým srdcem.

Ale marně jsem čekal. Už jsem práci dokončil a Hašek se nevracel.

Věděl jsem, že je zle.

Zanesl jsem rukopis do tiskárny a šel jsem do hotelu, tak určitě jist, že tam Haška naleznu, jako by si byl tam se mnou určil schůzku.

Skutečně! Hašek seděl v hotelu mezi několika pány, rozjařen, a zpíval jim nějakou maďarskou písničku.

Přišel jsem a usedl ke stolu, nepromluviv ani slova. Hašek přestal zpívat a přistoupil ke mně.

»Nehněvej se, měl jsem žízeň. Ale buď ujištěn, že všechno dobře dopadne. Chvíli ještě tady zůstaneme, potom půjdeme pěkně na procházku, vyvětráme a uvidíš, že udělám dobrý dojem.«

Za chvíli musil jsem vše Jardovi odpustit. Rozesmál svými šprýmy vše kolem.

Byla už tma, když jsme vyšli z restaurace hotelu.

Schůze družstva byla v 8 hodin, v redakci u mně v bytě.

Hašek si pobroukával nějakou slovenskou písničku a chvílemi maďarsky zaklel.

Poznal jsem, že je zle, že večer bude blamáž. Byl bych raději, aby schůze nebyla.

Nebylo však už možno ji odříci.

Prosil jsem proto Haška, aby ke mně nechodil, že řeknu, že nepřijel.

Nechtěl přivolit.

»Celý den tu čekám a teď bys mne nechtěl představit, přece jsme zcela klidným, to jsi mne jednou tahal za nos viď! — Neboj se, nic neprovedu, ani nebudu mnoho mluvit.«

Bylo mi už všechno lhostejno.

Šli jsme ke mně. Rozsvítil jsem a připravoval stůl a židle ke schůzi. Hašek si prohlížel stará čísla novin, jichž měl býti redaktorem.

»Abych přece věděl, o čem mám povídat, jak povedeme noviny dále,« říkal mi.

Za chvíli začali se pánové scházet.

Byl jsem rozpačit, obávaje se, jak vše skončí.

Hašek byl v tváři červený jako rak.

Byla mu jaksi dlouhá chvíle. Hledal po kapsách, až našel.

Vytáhl z vesty starý zbytek doutníku, oklepal ho a »šup« s ním do úst.

Dva z pánů ho pozorovali a popatřili polovýznamně, polotázavě na mne.

Hořel jsem také.

Za chvíli přišel předseda a zahájena schůze. Představil jsem pánům Haška, znovu ho vy-

líčil jako dobrého žurnalistu a výborného humoristu, což listu také jen poslouží.

Pánové začali Haškovi vykládat, jak si představují další vedení novin. Začali se ho vyptávat a Hašek se rozhovořil, zprvu mírně, potom se však dostával do proudu, už jsem věděl, že je zle.

Dával jsem, stoje vzadu, aby ostatní neviděli, Haškovi znamení k mlčení.

Hašek se náhle ke mně zhurta obrátil:

»Tak co pořád máš, přece vím, co povídám! List uděláme zábavným. Zprávy veselé, humoristické a noviny půjdou na dračku. Přece nebudeme v nich, pánové, uveřejňovat podobné hlouposti, jaké jsem v nich četl. Nějaké historické plácání. V týdeníku a uveřejňovat archeologické zprávy nějakého místního pisálka.«

Pánové začali pokašlávat.

Řekl jsem:

»Jardo! Nemluv! Ty zprávy psal pro náš list pan lékárník Hellich, známý, vážený český archeolog, jehož články s radostí otiskují vědecké listy. Také »Zlatá Praha« uveřejnila mnohé články od něho.«

»Ale, co budeš povídat! Jak může takové hloupé archeologické povídání třeba o nějakých starých džbánech někoho zajímat! Hellich, ne, Hellich, podobné čmáraniny uveřejňovat nebudeme!«

To stačilo. Archeolog Hellich, tak jako ce-

lými Poděbrady vážen, měl své velké příznivce i v družstvu. Kdosi z pánů Haškovi zadovolil si zaodporovat.

To Haška popudilo. Začal se vysmívat venkovským novinám — a bylo po přijetí.

Pánové rozladěni se rozcházeli.

»Jak jenom jste nám ho mohl doporučit!« řekl mi při svém odchodu jaksi vyčítavě předseda, ke mně vždy jindy velmi laskavý.

Byl bych se raději neviděl.

Když odešli, obořil jsem se na Haška.

Vynadal mně, že jsem ho vylákal do Poděbrad. Ani by ho nenapadlo, aby přijal místo v listu, kde musí redaktor uveřejňovat zprávy o starém rozbitém nádobí.

Utekl mi.

Našel jsem ho, seděl v hotelu.

Nevrátil se už ke mně.

Snaha má byla marná. Byl jsem roztrpčen a nestaral jsem se více o něho.

Do »Světa zvířat« musil jsem nastoupit. Hašek z něho odešel. Hašek potom za krátko vydal u Vilímků svou knihu povídek:

»Můj obchod se psy«.

Před tím už vydal knihu u Hejdy a Tučka: »Dobrý voják Švejk a jiné povídky«. To byl začátek k jeho pozdějšímu, poválečnému pak vojáku Švejkovi.

Hašek za míru nebyl vůbec vojákem. A původní povídku o vojáku Švejkovi napsal jen z toho, co o vojsku slyšel vyprávět.

Hašek měl ve zvyku v povídkách psáti, co zažil, co slyšel, hodně k tomu pak přidal ze své fantasie. Rád používal v povídkách i jmen svých známých, neohlížel se při tom na nic. A mnohdy známý, kterého v povídce jmenoval celým jménem, vůbec nikdy neměl ani zdání o tom, co Hašek o něm vyprávěl v povídce. Zda přítele tím sesměšnil, o tom Hašek ani neuvažoval a skutečně nedovedl pak ani pochopit, proč někdo se proto mohl hněvat.

I mne několikráte ve svých povídkách tak zvěčnil. Zprvu jsem se hněval, domlouval Haškovi — Jarda se však jenom usmíval a co nejdříve zase něco napsal.

Už se člověk ani na něho hněvat nemohl. Bylo to nucené zlo, které způsobovala známost s Haškem.

Tak když jsem mu později vyčítal, že mne v nějaké povídce sesměšnil, řekl mi:

»Však jsem ti, abych to vše napravil, aby se vědělo, že's můj dobrý přítel a kamarád, věnoval knihu, která vyjde u Tučka.«

A skutečně pak jedna z jeho povídek v knize »Průvodce cizinců«, je mi věnována.

Po odchodu Haškově ze »Světa zvířat« nastává dlouhá přestávka v našich stycích.

Mimo nahodilé setkání nestýkal jsem se s Haškem blíže od podzimu roku 1910 až do podzimu 1912 a nemohl bych z té doby také celkem o Haškovi mnoho pověděti. Po nějaký čas byl redaktorem »Českého Slova«, jeho

pražským reportérem. Než ani tam dlouho nevydržel.

Stýkal se často pak s Opočenským, s Ladou a se Z. M. Kudějem, s nímž mne také Opočenský seznámil. Chodívali všady. Byli veselí, bohémští, navzájem se podporující.

— — — — — — — — — — — — — — —

Bohém Hašek nevydržel v rodinném životě dlouho. Tak jako se odstěhoval od maminky, odešel i od své ženy a svého hošíčka.

A při tom je měl — jsem o tom přesvědčen z jeho vlastního vyprávění v dobré chvíli — stále rád.

Vzpomínal rád na ně, toužil po nich, ba i plakával někdy k ránu, že je »takový chlap«.

A na obrátku na vše zase zapomněl a bral život tak, jak šel, a byl rozpustile vesel, na nic se neohlížeje, ničeho nedbaje, ať se to komu líbilo či nikoliv.

— — — — — — — — — — — — — — —

Před tím už a v té době psal velmi mnoho i do »Humoristických Listů«, a vyplňoval skoro celý jím a Ladou vlastně založený humoristický časopis, který se však neudržel.

Velmi mnoho psal i pro Ločáka, který platil sice málo, ale zaplatil ihned za vše, cokoliv Hašek přinesl.

Oženil jsem se a převzal úplně vedení redakce »Světa zvířat«, kterou jsem měl při svém bytě na Národní, tehdy Ferdinandově třídě v Praze.

Byl jsem asi dva měsíce ženat, když na počátku zimy v roce 1912 ke mně přišel básník Opočenský:

»Poslouchej, Jardu nemůžeme tak nechat. Vezmi ho k sobě, udělej to nenápadně, poslechne tě. Může ti vésti list a nejlépe by bylo, kdyby mohl tady někde u vás bydlet a jíst, a musil bys být na něho přísným, nikam ho nepustit.«

Promluvil jsem se ženou. Měla ho ráda, znala ho, když bydlil ve vile »Světě zvířat«.

Sama se zaň přimlouvala. Měli jsme v té době jenom posluhovačku.

V pokojíku pro služku nikdo nebydlil.

Ukázal jsem pokojík ten Opočenskému, jinde že bych Jardu nemohl uložit.

»To bude pro něho jako stvořeno. Není jaksi zdráv, má nějaký rheumatismus, a ani pořádného bytu nemá, někdy spí v Montmartru, v kavárně, potřeboval by trochu pořádku.«

»A kde ho najdu?« zeptal jsem se Gusty.

»Ale v Montmartre! Je tam každého večera, vždyť tam chodívají lidé k vůli němu. Vypravuje se, že tam kdysi v noci zabloudil i Karel z hradu, aby Haška poznal.«

Smluvili jsme se, že v noci proň zajdu.

A později večer zašli jsme se ženou do Montmartre.

Skutečně. Hašek seděl u dlouhého stolu a přednášel jednu ze svých nesouvislých řečí.

Přiběhl ihned k nám. Radovali jsme se ze setkání.

»A to já půjdu dnes s vámi, vyspím se třeba u vás někde na zemi.«

Vzali jsme Haška k sobě.

Trpěl skutečně rheumatismem. Uložili jsme ho v uchystané už posteli v pokojíku.

Ráno už žena připravila pro Haška jedny z mých šatů.

Oh, Hašek byl v tomhle ohledu jako malé dítě.

Blaženě se usmíval, když se oblékal.

Prohlížel se v zrcadle. »Ještě si koupím nové šle. — Ale teď boty, boty bych také potřeboval.«

Přinesl jsem jedny ze svých bot.

Hašek se ještě spokojeněji usmíval.

»A ještě kravatu byste mi mohla dát nějakou, milostpaní, ať už vyhlížím docela jako švihák.«

Smáli jsme se. Žena mu dala kravatu.

Uvázal si ji. Prohlížel se znovu v zrcadle. Upravoval se ještě. Zářil radostí.

»A to mi všechno dáš?«

Kývl jsem.

»Jaký tys pašák. Ukaž, ať tě políbím, na mou duši, že si toho nezasloužím, už jsem tě kolikráte zradil!«

Hašek si vše u nás prohlédl.

»Máte to tu hezké!«

»No, chtěl bys u nás zůstat?«

Podíval se na mne, zda nežertuji. Venku začala být zima, a tu Hašek neměl rád.

»To víš, nemohl bych ti dát mnoho. Sám příliš mnoho nemám. »Svět zvířat« mi nepatří, náleží pozůstalosti, jsem pověřen jen vedením administrace a redakce, mám sám pouze měsíční plat. Ale když bys chtěl u nás zůstat přes zimu, mohl bys.

Spal bys v pokojíčku, s námi jedl a něco bych ti také dal.«

»A to bys pro mne udělal?!« — Vždyť bych vás tu vyrušoval v líbánkách!«

Zasmáli jsme se.

»Necháme si tě u nás — ale pod jednou podmínkou! Že dokud budeš chtít u nás zůstat, musíš zanechat toulek. Sám nesmíš nikam chodit. Můžeš si psát, dělat co chceš, ale jak by ses začal toulat, tak bys u nás nemohl dále být. Budeš chodit s námi. Chceš?«

Hašek zajásal a sliboval, že bude hodný, že nikam nebude chodit, že je rád, že bude míti zase domov.

Tak se Hašek ubytoval v naší mladé domácnosti.

»O redakci se nebudeš musit starat, udělám vše a buď bez starosti, nebudu nic vymýšlet, jako jsem dělal za nebožtíka pána,« řekl mi Hašek.

A také skutečně dělal delší čas dobrotu.

Napsal do »Světa zvířat« pěknou povídku o zamilovaném bažantu, o loveckém psu sta-

rého, zbankrotovaného barona, s nímž vzpomínal na lepší časy.

Ráno Hašek, když jsme byli před tím večer doma, brzy vstával, od rána kouřil ze své nezbytné dlouhé gypsovky, rozžehával zápalku za zápalkou, těch měl kolem sebe plno a prozpěvoval si svým známým monotonním, bručivým způsobem, jímž zpíval 480 písniček, všechny stejnou notou.

Hůře bylo, když jsme se večer někde zdrželi. Tu Hašek ráno nechtěl vstávat a musil jsem ho chodit i několikráte budit.

Chodíval k nám Opočenský, někdy malíř Lada, který byl upřímným přítelem Haškovým.

Hašek byl stále v dobrém rozmaru a jeho největším potěšením bylo popíti si.

I na to jsme nezapomněli.

K večeru vycházel Hašek obyčejně s mladším mým švagrem na procházku. Musil však slíbiti, že přijde včas k večeři.

Měl dlouhý, těžký burnus, byl v něm jako v pytli a nosil tehdy i zimní čepici bez štítku. Vážně si vykračoval po Ferdinandově třídě, koupil si schválně monokl a s celou vážností si jej nasadil na večerní promenádě. To byl Hašek.

Někdy chodívali jsme s Ladou na procházku. Smáli jsme se napořád.

Lada se ptával, co dělá strýček. Myslil tím Františka ve Vídni. Hašek dělal Ferdinanda

de Este, já Salvátora, Lada také jednoho arcivévodu a mluvili jsme, zvláště Hašek, o »strýčkovi ve Vídni«, že jsem se každou chvíli ohlížel, zdali nejde už za námi detektiv, aby nás nechal zavřít. Záliba ledacos zkoušet, vynalézat různé prášky, pilovat, Haška neopustila. Stále doma cosi kutil.

Někdy zašli jsme s Haškem i do Montmartre, kde se jim po Jardovi stýskalo. Než Hašek nedal se svést, dělal dobrotu, bál se zimy.

Přiblížil se Štědrý den.

Strojili jsme si se ženou vánoční stromek. Hašek pomáhal. Měl nesmírnou radost. Dostal od mé ženy nové šaty. Vystrojil se a v poledne odešel. Ujistil, že za chvíli přijde.

Chvíle protáhla se skoro až do večera. Přece se však vrátil. Pozoroval jsem, že cosi schovával. Byl jaksi tajemným, očka mu zářila.

Chtěli jsme už rozsvítiti vánoční stromek. Hašek nám v tom zabránil.

»To přenechte mně! Připravil jsem si rozmanité efekty,« řekl vítězoslavně. »Zapálím všechny svíčičky od vrcholku stromku až k zemi rázem a prskavky budou sršet, vše vzplane náhle, najednou!«

»Neproveď zase nějakou hloupost,« řekl jsem Haškovi.

»Co, já a hloupost!« bručel Hašek a cosi u stromku kutil.

»Připravil jsem si zápalnou vatu, tu rozložím, obložím svíčičky a na jednom místě zapálím a vzplanou všechny svíčičky i prskavky!«

Po chvíli vstal a pohlédl na nás vítězoslavně.

»Tak, pozor, teď to zapálím,« Hašek rozškrtl zápalku a přiložil.

Ohlušující rána se ozvala, obrovská záře zašlehla, jako když v lomech lámou kámen dynamitovou patronou — a byla tma.

Zaklel jsem.

A Hašek stál od stromku na tři metry daleko. Odplivl.

»To jsem se ale lekl. To mne to odhodilo! Ještě štěstí, že se stromek nerozsypal, anebo neshořel. Schválně jsem zápalnou vatu připravil silnější,« a Hašek začal odříkávat chemické složení.

Z kuchyně přiběhla zděšená posluhovačka, co se stalo.

Pokus se zápalnou vatou už jsme ovšem neopakovali. Žena byla všecka ustrašena.

Hašek chodil jako provinilec. Zdánlivě jsem se hněval:

»Stále cosi máš. Ještě jednou vyhodíš nám celý dům do povětří.«

»No, tak už se nezlob a rozsvítím teď svíčičku po svíčičce, obyčejným způsobem.«

Za chvíli stromek zazářil. Začalo rozdávání dárků. Zapomnělo se na příhodu.

Hašek se na okamžik vytratil a za chvíli objevil se s několika krabicemi.

Projevilo se zas jeho zlaté srdce.

Ráno dostal šaty — a nakoupil dárků pro každého, že by byl šaty za to koupil skoro sám, co za dárky vydal.

Zářil blahem, když viděl, jakou způsobil radost. Každému koupil, co si právě kdo přál, co potřeboval, ani posluhovačky nezapomněl.

»Proč jsi to, Jardo, kupoval. Tolik peněz. A kde jsi je vzal?«

»No, proto jsem šel v poledne ven. Tak dlouho jsem byl u Tučka, až mi dali zálohu. No tak se nehněvej . . .«

Jezdil jsem tehdy náruživě na koni. To by byl Hašek také rád.

Když nemohl jezdit, tak aspoň si zachodil v jezdeckých botách, kalhotech, o něž poklepával šviháckу jezdeckým bičíkem. Měl jsem tehdy nové jezdecké boty.

Haškovi i mému mladšímu švagrovi se nesmírně líbily. Znal jsem je dobře. Pověděl jsem jim:

»Ne, abyste potom, až nebudu doma, si je někdo z vás obul a mně je vytáhl. Co je do jezdeckých bot, když jsou vytaženy jako harmoniky.«

»Ale, kdepak, co by ti to mohlo napadnout,« řekli oba, skoro rázem.

Kamsi jsem musil odjeti. Žena jela se mnou. Neradi jsme odjížděli, poněvadž Hašek se švagrem vždycky za naší nepřítomnosti cosi provedli. Byli jako dva nezvedení kluci.

Asi za tři dny vrátili jsme se z cesty k večeru domů. Hašek ve svém dlouhém burnuse se švagrem čekali na nádraží.

»No, teď půjdeme k Brejškovi na večeři,« řekl jsem. Chodívali jsme tam často. Mívali jsme tam výhody Brejškových známých hostí. K večeři polévku, příkrm a sýr za 70 haléřů. Nějak se našim oběma pánům toho večera k Brejškovi nechtělo. Zpozoroval jsem to ihned a byl jsem zvědav proč.

U Brejšků Haška znamenitě znali. Chodíval tam mezi domácí hosty, ke stolu, u něhož sedávali prof. Kysela, mistr Štursa, malíř Čejka. Tam provedl také mnohou ze svých taškařic.

Starý Brejška na Jardu držel a mnohdy, když bylo nejhůř — Brejška pomohl.

Známo je i jak Hašek se v zimě vsadil, že vydrží po celé odpoledne ledovat. Nevím už, oč se vsadil, tuším se samotným dobrým tátou, starým Brejškou, a sázku vyhrál.

Ovázal si jako ledař boty hadry, na ruce oblékl jednopalcové rukavice a tloukl led po celé odpoledne ve Spálené ulici před Brejškovou restaurací s ostatními ledaři a shazoval jej do sklepa. Však pěknou ukázku toho, fotografii, jak Hašek u Brejšků ledoval, uveřejnil, tuším, Ottův »Světozor« v zimě v roce 1912.

Zašli jsme tedy k Brejškovům.

Starý vrchní pan Ledvina nás obsloužil a

chodil stále kolem nás. Zdálo se mi, že mně chce cosi říci.

Podíval jsem se na něho.

»Přejete si něco, pane vrchní?«

»Ale, ne, pane redaktore. Jenom tak. Ale sluší to panu Haškovi v těch nových jezdeckých botách a kalhotech, všichni jsme ho tady obdivovali.«

Podíval jsem se na Jardu, na švagra.

Oba hořeli. A Jarda už spínal ruce.

»Prosím tě, nezlob se, ale to mne Vašek svedl,« ukazoval na švagra, »abych se oblékl.«

»Ba ne, Hašek se chtěl projíti v jezdeckých botách po promenádě a zašli jsme potom k Brejškům,« sváděl vše švagr na Haška.

»Vás tak nechat samotné doma! A v největším dešti si chodí v mých nových botách!« durdil jsem se. Po oba předešlé dny totiž jen lilo.

Kamkoliv jsem potom v příštích dnech přišel, všady mi vyprávěli, že tam byl Hašek v jezdeckém úboru s bičíkem. I monokl si k tomu nasadil na oko a jak prý mu to slušelo!

Byli snad vůbec všude po celé Praze, kdekoliv nás jen znali.

A do bot, které mi byly před tím těsny, vjel jsem jako do bačkor.

»Tys je vytáh', tys jim dal co proto!« řekl jsem hněvivě, když jsem se do nich po prvé

pak obouval, a Hašek se na mne jenom zkroušeně zadíval a odešel rychle tiše z pokoje...

Chodívávali jsme rádi podle starého už zvyku na Malou Stranu.

Procházívali jsme se malostranskými uličkami, znali jsme malostranské hospůdky.

Zvláště v zimních nedělích chodívali jsme až za Hradčany, mimo letohrádek královny Anny, alejí ke Stromovce a zase nazpět.

Obyčejně stavívali jsme se pak při zpáteční cestě na Hradčanech, v hostinci na Vikárce, kde jsme se někdy setkali s někým z uměleckého světa.

Někdy jsme se tam vídávali s redaktorem Nečáskem a Nepilým.

Bylo to také v neděli k večeru, když seděl jsem s Haškem na Vikárce. Pozorovali jsme přicházející. V místnostech bylo plno a stále noví hosté přicházeli.

Náhle jsem ukázal Haškovi k dvěma příchozím:

»Podívej: Klofáč a dr. Hajn.«

Hašek pozoroval zmíněné přicházející. Dr. Hajn, menší, šel po pravé straně Klofáčově.

»Tak vida, také vědí, kde je dobré plzeňské,« pověděl jsem, »co je sem asi přivedlo?«

A Hašek se šibalsky na mne podíval, zamrkal svýma očkama a řekl:

»To asi Klofáč byl si s Hajnem prohlížet ve hradě dvorní konírny, vyhledat si místo,

kam postaví své koně, až vjedou na hrad v průvodu českého krále!«

Zasmáli jsme se šibeničnímu vtipu Haškovu, aniž bychom pomysleli, že za několik let bude do jisté míry žert Haškův zcela uskutečněn.

Pod Hradčany, u zámeckých schodů, stojí starý hostinec »U krále Václava IV.«, také tam říkají »U krále brabantského«. Do té hospůdky, čisté, starobylé, jsme také kdysi na svých toulkách po Malé Straně zapadli a nesmírně se nám v ní zalíbilo.

Zvláště její starší už hostinský se nám zamlouval. Krügler, tuším, se jmenoval.

Hned se s námi dal do rozhovoru, vyprávěl nám historii své hospody, do níž prý chodil své trudné chvíle zapíjet sám král Václav IV.

Ukazoval nám v zadní části hospůdky dokonce místo, kde sedával.

V průčelí pozadí měl hostinský napjatý veliký papírový obraz, vymalovaný akvarelovými barvami, znázorňující bodrého krále Václava IV., jak si připíjí z poháru pěnivého piva a k němu vzhlíží věrný jeho průvodčí, chrt. Na obraz ten byl hostinský velmi hrd. Namalovali mu ho prý dva studenti.

Hostinský zavedl nás i do tmavého průjezdu, ukázal nám v něm železné, krásně ručně tepané zábradlí u schodů, vedoucích do prvého poschodí domku, prý z dob vladislavských.

Vyprávěl nám potom v hostinci další historii hospůdky.

Před dávnými lety prý v ní zabil hostinský hosta. Obral ho o peníze. Nikdo nic nevěděl. Host zmizel a nikdo nevěděl kam.

Až děti si hrály po delší době před hospodou a míč jim upadl do kanálu.

Dívaly se za ním a tu jedno z dětí uvidělo v kanále botu. Zatáhlo za ni a poznalo, že bota je na noze zabitého muže.

Tak vražda vyšla na jevo. Hostinský totiž — vyprávěl Krügler — zabitého hosta vstrčil do kanálu, hlavou dolů, a přišla velká voda a mrtvolu obrátila na »štorc«.

To se Haškovi nesmírně líbilo a vždy, kdykoliv jsme potom přišli, a bylo to často, ke »králi Václavu«, musil hostinský vyprávět o vražedníku hospodském, který vstrčil zabitého do kanálu na »štorc«. Krügler byl vůbec zajímavým hostinským, který dovedl hosty znamenitě bavit.

Jednu z jeho příhod popsal Nečásek v povídce, uveřejněné v »Humoristických Listech«.

O venkovských dětech, které se přišly podívat s pány učiteli do Prahy. Šli s nimi také na hrad.

Bylo to před prázdninami, v době velkých veder odpoledne. V hospodě bylo prázdno. Krügler vyhlížel před hospůdkou hosty a v tom uzřel zástup dětí s pány učiteli. Myslil si, to bude obchod.

Začal děti litovat, že jdou v takovém parnu. »A to byste se měly, dětičky, zastavit u mne v hostinci. Je to starodávná hospoda, historická, ukáži vám, kde v ní sedával sám král Václav IV. Pojďte, pojďte.« Nutil děti. Ty se podívaly na pány učitele.

Hostinský začal vybízet i učitele líbeznými slovy k návštěvě.

Učitelé se usmáli. »No, když pan hostinský zve, přijmeme pozvání.«

Děti nahrnuly se do hospůdky a bylo v ní rázem plno. Krügler zavolal svou tlustou paní a začal děti obsluhovat, každému dal čtvrtinku piva.

»A snad byste rády i něco pojedly? Mám čerstvé buřtíčky. Dám každému buřtíčka a kousek chleba? Přece, když jste v Praze, ať něco užijete, ať se máte u nás v Praze dobře.«

Páni učitelé se zase příjemně zasmáli: »No, když chcete být, pane hostinský, tak dobrotiv, dejte dětem buřtíčky a chleba.«

»Rozděloval jsem buřty,« vyprávěl Krügler, »žena krájela chleba, v duchu jsem už počítal, co stržím.

Když děti snědly a dopily, řekl jeden z pánů učitelů: »A teď, děti, pozor. Když pan hostinský byl k nám tak hodný, musíte mu za to pěkně zazpívat.« Vzal áčko a děti spustily »Kde domov můj« a »Krásný hled je na ten boží svět«. Když dozpívaly, začal mi pan učitel

vzdávat jménem dětí díky za pohoštění. Rázem jsem pochopil. Mžitky se mi začaly dělat před očima, pochopil jsem, že myslí, že jsem je pozval z lásky, že jsem jim to pivo, buřtíčky, chléb, všechno věnoval.

Chtěl už jsem jim vysvětliti omyl. Ale pan učitel mne nepřipustil k slovu. Řekl k dětem: »Tak, a teď ještě všichni řekněte pěkně nahlas panu hostinskému: Děkujeme — a pojďme!«

Zahlaholily znovu dětské hlásky, ozvalo se hodně hlučně: »Děkujeme« a než jsem se vzpamatoval, děti byly venku a mně už hrála má žena! Tak vyzrály na pražském hostinském venkovské děti!«

Haškovi se nesmírně toto povídání Krüglerovo líbilo a kdykoliv jsme pak někoho nového přivedli ke »králi brabantskýmu«, jak rád říkával Hašek, musil Krügler i historii o dětech vyprávět, až se dostala do »Humoristických Listů«, z čehož měl hostinský velkou radost a byl na to nesmírně pyšný.

Často jsme chodívali ke »králi Václavu« a s námi celá společnost, Opočenský, Lada a jiní.

Chodili tam však mimo nás i starší literáti. Viděli jsme tam Ignáta Hermanna, Nečáska a j. Z malířů tam chodil Urban.

Krügler uměl i znamenitě pískat a tlouci vařečkami na stůl, jako by bubnoval. Vychlou-

bal se nám, že byl u vojenské hudby »regimentstamborem« a kdysi nám začal povídat, že vystupoval i ve varieté a hvízdal v něm při průvodu celého orchestru.

To mu však Hašek nechtěl věřit. »Dovedete krásně lakovat, líbíte se mi proto, pane hostinský, ale tohle už je příliš mnoho!« zvolal. Byl už v poněkud rozmarné náladě. Náhle ho velmi popudilo vychloubání se Krüglerovo a když hostinský stál na svém tvrzení, dopálil se Hašek ještě více a řekl:

»To není možné, aby takový mluvka mohl býti hostinským »U krále Václava IV.«, vždyť ani ten starý dobrák, král Václav IV., nemůže už to všechno plácání poslouchat a na to všechno se dívat,« chytl za obraz krále Václava a roztrhal jej.

Nastalo vzrušení.

Krügler k Haškovi skočil a snad by byl tehdy Haška za to roztrhal, kdybychom ho nebyli vzali v ochranu. A od té doby už nás nevidíval rád.

Byl všecek zoufalý. Přece historická hospoda nemůže býti bez obrazu krále Václava!

Než o náhradu postarali se starší.

Společnost, která chodívala s Nečáskem, přiměla malíře Urbana, že namaloval Krüglerovi nový obraz Václava IV. olejovými barvami na plátně, obraz zarámován a slavnostně pověšen — a Krügler byl tak zase šťasten a spokojen.

— — — — — — — — — — — — — — —

V redakci mohl jsem se spoléhati na Haška, ač mne ujišťoval, že se o ni bude starat sám, pouze ze začátku Haškova pobytu u nás.

Později se stávalo, že mi tiskárna třeba dva dny před vydáním čísla telefonovala, že nemá ještě ani řádky rukopisu, ač mne Hašek po celých deset dní před číslem ujišťoval, že pracuje, že je vše v pořádku. Mnohdy nezbylo mi nic jiného, než si rychle sednout a celé číslo připravit.

Přišlo jaro.

Chodívali jsme často večer ke »Zlaté studni«.

Leitzer, bývalý člen »Červené sedmy«, chodíval s námi s kytarou a zpíval pražské písničky. Sedávali jsme veselí nad Prahou a kochali se krásnou vyhlídkou na ozářenou Prahu.

Hašek však, jak jsem říkával, začínal »bráti vítr«.

Inu, zima minula — Hašek už neměl stání.

Nudil se doma. Už ho přestaly těšit i jeho pokusy se cvičením much, které, jak mi vypravovaly naše komptoiristky, snažil se po celé hodiny v redakci vycvičiti, aby na povel stály nebo běhaly. Už před tím často k večeru utekl a našli jsme ho obyčejně večer přednášejícího své nesouvislé řeči ve sklepě v Louvru »U Flaschnera«.

Flaschner přestěhoval se v té době z Louvru k Sochůrkům za Celetnou ulicí, »Na Balkán«, jak jsme říkali.

A tam začal Hašek pořádati pravidelné večírkové učené přednášky, které se brzy staly známými po celé Praze, jako před tím před lety jeho přednáškové večery »U Zvěřinů«.

Už nebyl k udržení. Častěji a častěji se nevracíval domů, až konečně se nevrátil a já už pro něho nešel.

Tím skončena byla nadobro jeho činnost ve »Světě zvířat«.

Nerozhněvali jsme se spolu proto. Kdykoliv jsme se i potom viděli, rozmlouvali jsme spolu, poseděli spolu třeba celý večer — pravidelně však jsme se už nescházeli.

Nastalou krisí, zaviněnou válkou balkánskou a později krisí tiskařskou, dlouhou stávkou typografickou, nastaly mi vážné starosti existenční, po dlouhou dobu jsem se s Haškem nesetkal. A vůbec už potom pravidelně jsem se s ním nestýkal.

Přišla válka. Byl jsem donucen poměry přestěhovati se na Smíchov.

Několikráte jsem uviděl Haška, když jsem jel elektrickou dráhou, jíti směrem ke Košířům.

Setkali jsme se s ním konečně k večeru, když jsem šel se ženou po Plzeňské třídě na Smíchově.

Vyptávali jsme se, kam chodí. Pověděl nám. Stýkal se v té době s cestovatelem Fričem, bydlel potom i u něho.

Řekli jsme Haškovi adresu našeho bytu a vyzvali jsme ho, aby nás navštívil.

Slíbil nám, že určitě přijde, ale nepřišel. Ani nás to ovšem nepřekvapilo, vždyť to byl Hašek.

Zapomněli jsme už docela na návštěvu Haškovu.

Bylo to, tuším, na konci zimy v roce 1915, když jsme se vraceli se ženou později večer, asi po jedenácté hodině, odkudsi z Prahy do mého bytu na Smíchově.

Otevřel jsem dveře do předsíně a podivil jsem se, že je v kuchyni ještě světlo.

Z kuchyně vyšla nám vstříc služka. Nespala. Čekala na nás, až se vrátíme a uvítala nás slovy:

»Milostpaní, máme hosta, raněného, ubožáka. Má zavázanou ruku. Přijel prý večer do Prahy z vojenské nemocnice a je to prý milostpánův nejlepší přítel. Přišel po desáté hodině. Zvonil na domovnici, otevřela mu, potom klepal na dveře. Spala jsem už, probudil mne klepáním. Otevřela jsem mu. Je to takový chudák! Má zavázanou ruku a říkal mi, že má velký hlad. Nesnědla jsem všechno k večeři, schovávala jsem zbytek až k snídani, tak jsem mu jej ohřála. Ale přála bych jim ho vidět, jaký měl hlad, všechno snědl. Ukrojila jsem mu potom ještě dva krajíce chleba.«

Žena se tázavě podívala na mne.

»Kde je, kam jste ho položila,« otázal jsem se.

»Do druhého pokoje na pohovku. Řekla jsem mu, že ale nemám, čím by se mohl přikrýt. — Řekl, že se přikryje kobercem, že prý je zvyklý z fronty tak spáti,« povídala služka.

»Hašek,« řekl jsem a otevřel dveře do druhého pokoje a tam na divanu už klečel, svlečený, Hašek, a měl sepjaty ruce.

»Prosím tě, nehněvej se, že jsem vás tak v noci překvapil. Ale venku dnes hrozně mrzlo a nevěděl jsem opravdu, kam jíti spat, tak jsem si vzpomněl na vaši adresu a na vaše pozvání a přišel jsem, ovšem v trochu neobvyklou hodinu a za vaší nepřítomnosti. Viď, že se na mne nehněváte?«

Klečel ještě stále se sepjatýma rukama.

Neřekl jsem ničeho. Na Haška nedovedl jsem se nikdy hněvat.

A ráno, když jsme vstávali, byl už Hašek vzhůru, oblečen, seděl v kuchyni a vyprávěl se služkou.

Smála se jeho povídání, ruku už zavázanou neměl, pověděl jí už, že to byl jen žert, který si udělal, aby ho do bytu vpustila.

A byl už zase jako doma.

»A co k Fričovi, k tomu už nechodíš? Vždyť prý jsi tam u něho bydlil,« zeptal jsem se Haška.

»Ano, zůstával jsem u něho. Ale, ne, už k němu zase nechodím.«

Hašek se pozval sám na oběd. Pomůže prý ženě vařit.

Odešel jsem do redakce.

Žena měla Haška ráda, smála se jeho vyprávění.

Seděl s ní v kuchyni a díval se jak vaří.

Vzpomněla si, že zapomněli koupit pepř.

»A tak já pro něj skočím,« nabídl se Jarda.

Žena mu dala peníze a Hašek šel.

Za chvíli se vrátil. Šibalsky se usmíval.

»Milostpaní, to bych vám byl přál vidět! Domovnice metla schody právě když jsem vyšel. Jak mne vám uviděla, zůstala jako omráčená. Já vím, že si myslila, že se stal zázrak. Včera otvírala v noci zmrzačenému chudákovi se zavázanou zraněnou rukou a dnes mne uviděla zdravého, svižného. Přál jsem jí pěkně dobrého jitra a řekl jsem jí, že už jsem zase zdráv.«

To byl Hašek! — Zůstal u nás asi tři dny. Potom nám řekl:

»Tak zase se půjdu poohlédnout někam jinam. Vím, že teď u vás nemohu zůstat, sami toho moc nemáte. Je to sakramentská vojna! Nebude mně nakonec zbývat nic jiného, než se dát také na vojnu a podívat se na druhou stranu, zase do Ruska!«

Rozloučil se s námi a potom jsme ho už neviděli. Po čase jsme se dověděli, že se skutečně Jarda nechal dobrovolně odvést a že slouží v Budějovicích.

Vyprávěl mi o tom spisovatel Lukavský a povídal mi též, co Hašek v Budějovicích provádí:

»Mají s ním těžkou zkoušku vojenští páni. Už prý ho chtěli i prohlásit za blázna a nemohou! Hašek, právě když ho pozorují, dělá úplně normálního.«

Potom jsme slyšeli, že je Hašek na frontě. Sám jsem pak musil v roce 1916 znovu na vojnu. Až v poli jsem se dověděl, že se Hašek dostal do ruského zajetí — — —.

Sešel jsem se někde za frontou s vojákem, který šel s Haškem do pole.

Vyptával jsem se ho na Haška. Vyprávěl o něm tak, jako asi Hašek píše o dobrém vojáku Švejkovi. Do pole šel Hašek u kuchyně. Psal prý o svých dobrodružstvích na vojně a předčítal to přátelům. Přišel do zajetí i s kuchařem a kuchyní. Tak mi to vyprávěl voják, který s Haškem sloužil a do zajetí se nedostal.

* * *

Nastal 28. říjen 1918 — převrat.

Bylo po vojně.

Vrátil jsem se z fronty do Prahy a slyšel i četl o Haškovi, že byl v legiích, že přešel k bolševikům.

Četl jsem o něm v novinách hrozné věci.

A stále jsem si říkal:

»Inu, neznali Haška, nerozuměli mu. I když Hašek něco prováděl, nemyslil to vše nikterak vážně. Nezaslouží si přece odsouzení.«

Potom rozšířila se zpráva, že byl Hašek zabit kdesi v Petrohradě v námořnické krčmě v hádce třemi námořníky.

Nechtěli jsme tomu ani věřit. Než zprávy byly určité.

Napsal jsem o Haškovi posmrtnou vzpomínku. Vzal jsem ho v ochranu.

Jistě, když i zrazoval a ubližoval, nechápal dobře, co provádí. Jistě nečinil to se zlým úmyslem. Bylo ho třeba znát. Vždyť nebyl schopen vědomě ublížit.

Oželeli jsme Haška. Často jsme však na něho vzpomínali.

Než nebyl dlouho pochován.

Za krátko znovu rozšířila se zpráva, že je Hašek živ, že mu legionáři vše odpustili, a že je na cestě do Československa.

A zase došly zvěsti, že Hašek zemřel někde na Kavkaze. Už jsme však zprávám o úmrtí nebo zabití Haškově nevěřili a říkával jsem o něm, co dříve:

»Ale, Haškovi se nic nestane! Jednoho krásného dne objeví se živ a zdráv v Praze, aniž se kdo naděje...«

A tak se také stalo.

Četli jsme v novinách, že

Jaroslav Hašek, známý humorista, který se vrátil právě z vojny, předčítá své práce v kabaretě »Červené sedmy«.

»Víš,« řekl jsem ženě, »půjdeme se podívat do kabaretu na Haška, aniž bychom mu co předem řekli.«

Šli jsme. Seděli jsme v pozadí přízemí a nemohli jsme se dočkat vystoupení Haškova.

Rozhlíželi jsme se, zda ho někde neuzříme.

Objevil se v divadelní loži mezi několika členy kabaretu.

Zdál se nám jaksi unavený, přepadlý. Konečně vystoupil.

Než zklamal naše očekávání.

Bylo nám spíše smutno, když jsme ho slyšeli čísti humoresku: »Jak jsem zemřel«, nepamatuji se určitě na přesný její název.

Ne, Hašek neměl vystupovat na jevišti lesklého kabaretu.

To nebyla půda pro něho, na tu se nehodil, tak se mi aspoň zdálo tehdy, anebo byl příliš cestou unaven, snad přece naň působily dojmy návratu. Ani jsme tehdy raději k němu nešli.

Bylo nám ho jaksi, nevím ani proč, líto.

Řekli jsme si se ženou, že se s ním raději setkáme za jiných okolností.

Po nějakém čase sešel jsem se s Haškem dopoledne na Václavském náměstí.

Z daleka mne viděl. S rozpřaženou náručí běžel ke mně a po svém starém zvyku mne políbil a řekl:

»Víš, to není jidášské políbení!«

Zůstali jsme spolu po celý den. Hleděl jsem zavésti hovor na jeho pobyt v Rusku, jaksi se tomu však vyhýbal, jako by nerad na to vše vzpomínal, nebo nerad o tom mluvil.

Večer jsme byli, má žena, Hašek ještě s několika svými známými »U zlaté studny«.

Než Hašek zdál se mi už nějak cizí, oddálený. Jenom asi ještě dvakrát jsme se potom setkali.

Začal vycházeti jeho »Dobrý voják Švejk«. Po delší době jsem se dověděl, že Hašek nežije v Praze, že se usadil kdesi u Světlé nad Sázavou.

Bylo to v prosinci 1921. Byl jsem vyslán z Prahy na politickou schůzi do Lipnice nad Sázavou. Schůze byla večer, všedního dne. Vyjel jsem z Prahy ráno.

Mrzlo jen praštělo. Sněhu plno. Dojel jsem, tuším, do Světlé nad Sázavou, kde na mne čekaly sáně z Lipnice. Promrzlý přijel jsem před polednem do Lipnice. Sáně zastavily před hostincem p. Invalda.

Vystoupil jsem a zašel do hostinské místnosti. Bylo v ní prázdno a zima. Po chvíli objevil se hostinský.

Zavedl mne dále, do zadního pokojíčku, a řekl, že ihned rozdělá oheň v železných kamínkách.

Poprosil jsem o horký čaj.

»Samozřejmě, že budete chtít s rumem?« zeptal se mne hostinský.

Pohlédl jsem naň a zrak můj utkvěl za jeho postavou na velkém plakátu pražského divadélka Adrie, na velké kresbě »dobrého vojáka Švejka«, jehož představení plakát ohlašoval.

Rázem jsem si vzpomněl, že Hašek kdesi na Sázavě žije.

»Kde se tady octl plakát dobrého vojáka Švejka?« otázal jsem se hostinského.

»Ale, vždyť přece pan Hašek u nás bydlí.«

»Kde? U vás?!«

»Tady, v našem hostinci, v prvém poschodí,« zasmál se hostinský.

»Tak, a je doma?«

»Ano, jsou tu u něho právě na návštěvě manželé Longenovi z divadla Adrie. Pan Longen píše s Haškem novou hru o nějakém panu ministrovi. Vy račte býti asi pan Hájek, máte dnes u nás schůzi. Však už se pan Hašek na vás těší, mnoho už nám o vás vyprávěl. Rychle mu oznámím, že už jste tady — a ten čaj přinesu za chvíli, rozhodně ovšem s rumem!« řekl hostinský s naprostou určitostí, jakoby se to rozumělo samo sebou.

Za chvíli přišel Hašek.

Jakoby ruský mužík. Byl tlustý, až jsem užasl. Na nohách měl vysoké, ruské, filcové boty, zakrývající i stehna.

Rozpřáhl se, začal mne objímat a líbat. Hned poručil slivovici na uvítanou. Musel jsem zajíti k němu nahoru do prvého poschodí, kde měl pronajatu kuchyni a pokoj.

Pozdravil jsem se s Longenovými.

»No, což, pije?« otázal jsem se potom dole hostinského a ukázal nahoru.

»Pije!« zasmál se šibalsky hostinský.

»Slivovici, rum, čaj — ale v Lipnici ho máme všichni rádi, je takový humorný, často se zdrží dlouho do noci k vůli němu celá společnost a naslouchá jeho žertům, i pan lesmistr a pan starý,« povídal dále restauratér.

Večer chtěl Hašek do schůze. Musel mi však slíbit, že nepůjde, neboť jsem mu nevěřil, že by mi v ní něco taškářského neprovedl.

Slíbil a slibu dodržel.

Po schůzi jsme pak seděli dlouho do noci s Haškem ve společnosti několika pánů z Lipnice.

A Hašek stále a stále vyprávěl, vzpomínal na historky z našeho mládí, vzpomínal na Janotu, na paní Janotovou, na domažlické rodáky, Domažlice, Prahu a nechtěl mne nechat jíti spat — — —

Srdečně jsme se rozloučili, po svém zvyku mne objal a dlouze políbil.

Netušil jsem, že jsem se s ním sešel naposled.

Potom mi ještě psal z Lipnice dlouhý dopis, rozčiloval se nad tamními politickými poměry, psal »o praporu strany« atd., že jest nutno, abych tam zase přijel a vše urovnal, schůzi uspořádal. Taškář, nezapřel se nikdy. Ku psaní nadepsal důvěrnou doušku »sekretně«.

A pak ještě pozdrav podepsaný několika známými poslal za mnou do Olomouce, datovaný ze dne 7. srpna 1922.

To je poslední, co od něho mám...

Po novém roce 1923, četl jsem nedůvěřivou zprávu v pražských novinách, že Hašek v Lipnici nad Sázavou ráno na Nový rok zemřel. Noviny pražské samy nedůvěřovaly, zda skutečně je to pravda, ač bylo známo, že Hašek byl před tím těžce nemocen. Nedůvěřovaly, zda Hašek neztropil si zase z veřejnosti šprým.

Než zpráva se, bohužel, potvrdila.

Hašek Jaroslav v den Nového roku 1923 předčasně, ve stáří 40 let, v úzkém kruhu svých přátel skutečně zemřel...

Humorista svého vlastního rázu, jakých se ve světě mnoho nenarodí.

Škoda jeho velkého talentu, který by byl jistě ještě mnoho rázovitého a uměleckého vytvořil...

Z pera Ladislava Hájka dosud vyšlo:

»**Noci**« (verše), r. 1901 (rozebráno).
»**Májové výkřiky**« (verše). Společně s Jar. Haškem r. 1902 (rozebráno).
»**Verše**«. Roku 1906 (rozebráno).
»**Vojáci, vojáci, malované děti**«. Povídky z Rusínska, r. 1909. 2. vydání (rozebráno).
»**Havlén**« (román), r. 1907-1908 (v »Besedách lidu«), 1910 samost. (rozebráno).
»**O záhadách srdce**«. Povídky ze »Zlaté Prahy«, »Světozoru«, »Květů« a j. Roku 1918. Na skladě nakl. Srdce, Praha, Spálená ul., Kč 10.—.
»**Za válečného běsu**« (román). Roku 1921. Nepatrný počet zbylých výtisků u nakladatele E. K. Rosendorfa, Praha, Žitná. Kč 27.—.
»**Dítě cirku**« (novelka). Nákl. K. Ločáka, Praha, Jindřišská ul. III. vydání. Kč 2.50.
»**Slečna z ministerstva**« (román). R. 1923 v románové knihovně »Reformy«. Vinohrady, Komenského 23. Kč 10.—.
»**Cvrčkův románek**« a »**Dítě cirku**«. Nákladem »Československého deníku v Olomouci (1923), s ilustr. 12 Kč.
»**Matčin hřích**« (románek). R. 1924. Nákl. K. Ločáka, Praha, Jindřišská. Kč 6.—.
»**Román policejního psa.**« (Povídka ze života zvířat.) Nákladem E. K. Rosendorfa, Praha Žitná ul. Kč 6.—.
»**Román číšníka**« (Ve službách spolubližních). — Nákladem »Čechie«, živnost. tiskařské závody, Vinohrady, Komenského 23. Cena Kč 15.—.
»**Legionářův kůň**«, románek. Nákladem »Čechie«, živn. tiskařské závody, Vinohrady, Komenského ul. 23. — Cena Kč 6.—.
»**Román krásné tanečnice a milenky královy**«. — Nákladem »Čechie«, živnost. tiskařské závody, Vinohrady, Komenského 23. Cena Kč 20.—.

Tiskem a nákladem »Čechie«, Praha-Král Vinohrady.